

לקוטי תורה • פרשת מסעי • מאמר 2

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים...

אלה מסעי בני ישראל

ארבעים ושניים המסעות במדבר הם עליית הנשמה ביציאתה מכל "מצרים", מכל גבול, אפילו מגבול ההבנה: כשהאדם מפנה את כל שבע המדות, שכל אחת מהן כוללת שש בחינות, אל ה' בביטול, הוא מנתק את מקור החיות הנסתר של הקליפות ומגיע ל"ריח" רצונו של ה', שהוא למעלה מכל תפיסה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/masei/2

הנקודה

ארבעים ושניים המסעות במדבר הם עליית הנשמה ביציאתה מכל "מצרים", מכל גבול, אפילו מגבול ההבנה: כשהאדם מפנה את כל שבע המדות, שכל אחת מהן כוללת שש בחינות, אל ה' בביטול, הוא מנתק את מקור החיות הנסתר של הקליפות ומגיע ל"ריח" רצונו של ה', שהוא למעלה מכל תפיסה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע כל המסעות שבפרשת מסעי נקראים יציאה ממצרים, ומדוע הם מיוחסים למשה ולאהרן. המדבר מזין את הקליפות, שיונקות רק מן ה"שערות" החיצוניות ביותר של מלכות ה' – דיבורו ה"אילם" כלפיהן, ככבשה לפני גוזזיה. האדם, שנברא ב"צלם" ה' – היחודא עילאה, שבו העולם אינו תופס מקום – וב"דמות" – היחודא תתאה, שבו העולם נראה כמציאות – יכול להמשיך משני המישורים, ומסעותיו מנתקים את מקור החיות הזה. עבודתם היא להפוך את שבע המדות לה', כשכל אחת מהן כוללת שש בחינות: ארבעים ושניים בסך הכול. משה, ששמו בלשון הווה מבטא המשכה מתמדת, מייצג את היחודא עילאה שעליו מתבוננים בקריאת שמע. האהבה כוללת גם יראה מחטא, רחמים על הנשמה שנפלה, האהבה הטבעית שמחזיקה מעמד לאורך היום, הכרה והתקשרות; וגם היראה כוללת את כל אלה. המסעות כלפי מעלה אינם כוללים את מלכות, שכן העלייה דורשת ביטול. אהרן מגלה את האלוקות שבנשמות. היעד, יריחו, הוא "ריח": רצון ה' שבמצוות, שהוא למעלה אפילו מהשגת גן עדן, ויתגלה לעתיד לבוא.

מבנה

1	השאלות	2-11
	מדוע כל המסעות הרבים נקראים "יציאה ממצרים", ומדוע נאמר "ביד משה ואהרן"? מהם ארבעים ושניים המסעות והחניות, ומדוע הם מסתיימים ביריחו? המדבר מזין את הקליפות, וכנסת ישראל היא רחל, הכבשה.	
2	הכבשה וגוזזיה	4-3
	הכוחות החיצוניים יונקים רק מ"שערות" המלכות לאחר גזיזתן, ודיבורו של ה' אילם כלפיהם. מסעותיו של עם ישראל, שנברא בצלם ה', מנתקים אפילו את מקור החיות הזה.	
3	צלם ודמות	7-5
	"דמות" היא היחודא תתאה, ו"צלם" הוא היחודא עילאה. האדם יכול להמשיך הן מסובב כל עלמין והן מממלא כל עלמין; המסעות יוצאים מצמצום מצרים בכך שהם מפנים את כל שבע המדות אל ה', עד שמלכות מאירה בגלוי.	
4	ארבעים ושניים, משה וקריאת שמע	11-8
	כל מדה כוללת שש, כפי שעולה משבע השורות של "אנא בכוח". שמו של משה מצביע על המשכת האור המתמדת, שהיא טיפה לעומת אין סוף. שש המילים של "שמע ישראל" מובילות לאהבה בשתי הנטיות, לחשק הלב בה' לבדו.	
5	כל המדות כלולות באהבה	17-12
	האהבה כוללת יראה מחטא ורחמים על הניצוץ שנפל בנשמה. לאורך היום היא מתקיימת בזכות האהבה הטבעית שבנצח, ההכרה שבהוד וההתקשרות שביסוד.	

קבלת מלכות ה' באהבה, בלי לבעוט בייסורים; רחמים על הנשמה שאינה מתעוררת; ותפילה כתחינה להתגלות. שש מדות בכל אחת משבע המדות יוצרות את ארבעים ושניים המסעות.

כשהמדות נמשכות מלמעלה, הן ארבעים ותשע, כולל מלכות. המסעות כלפי מעלה כוללים שש בחינות בכל מדה, משום שהעלייה דורשת אין, ולא תחושת ישות עצמית.

אהרן מגלה את האלוקות שבנשמות. המסע הוא רצוא — ארבעים ושניים המילים של קריאת שמע; החניה היא שוב — תפילת שמונה עשרה, שממשיכה את האלוקות למטה.

גם גן עדן הוא גבול. יריחו היא ריח — הרצון המקיף המתבטא במצוות, שלמעלה מן ההבנה והוא המקור לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה; הוא יתגלה לעתיד לבוא.

מו ש ג י ם

היחודא עילאה יחודא עילאה

העולם כפי שהוא לפני ה': אינו תופס מקום כלל, ולכן הבריאה לא שינתה בו דבר. המאמר מזהה אותו עם "צלמנו" ועם משה.

היחודא תתאה יחודא תתאה

העולם כפי שהוא נראה: מציאות של "יש", שה' מעניק לה חיות מבפנים. המאמר מזהה אותו עם "דמותנו".

מצרים ומיצר מצרים / מיצר

מצרים במשמעות של צמצום והגבלה. כל מסע מותיר מאחור גבול נוסף, עד לגבול ההבנה עצמה, שיש גם בגן עדן העליון.

שערות שערות

ההמשכה החיצונית ביותר של מדרגה, הקשורה למקורה אך חסרה את חיותו הפנימית. הקליפות יונקות רק מ"שערות" המלכות לאחר גזירתן, והנשמה נכנסת לגוף רק כהארה קטנה, בדומה לשערה.

רצוא ושוב רצוא ושוב

ריצה כלפי מעלה וחזרה כלפי מטה. המסעות וקריאת שמע הם רצוא; החניות ותפילת שמונה עשרה הן שוב, הממשיך אלוקות למטה.

אין ויש אין ויש

ביטול עצמי לעומת תחושת הישות העצמית. המסעות כלפי מעלה דורשים אין, ולכן אינם כוללים את המלכות שבכל מדה — מדרגת היש.

ריח ריח

הארה קטנה מעצמותו של דבר, הנחויות בלי שהדבר נתפס. הוא מסמל את רצון ה', המתבטא במצוות ונעלה מן ההבנה.

מקיפים מקיפים

אור שמקיף ואינו נכנס פנימה. המצוות, "לבושי" הנשמה, הן מקיפים, שמקורם ברצון העליון שלמעלה מחכמה.

קטע 1 • 11-2

השאלות

1 אלה מסעי¹ בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים² לצבאותם ביד משה ואהרן. להבין לשון אלה מסעי שהוא לשון רבים וכתוב אשר יצאו מארץ מצרים.

"אלה מסעי בני ישראל, שיצאו מארץ מצרים לפי צבאותיהם, ביד משה ואהרן." עלינו להבין את הניסוח "אלה מסעי", שהוא בלשון רבים, ובכל זאת נאמר: "שיצאו מארץ מצרים".

המאמר פותח בפסוק הראשון של פרשת מסעי (במדבר לג, א), המציג את רשימת התחנות של בני ישראל במדבר. השאלה הראשונה היא שהפסוק מדבר על "מסעות" בלשון רבים, אך מתאר את כולם כמסעותיהם של אלה "שיצאו מארץ מצרים".

והרי מארץ מצרים הוא רק יציאה ונסיעה ראשונה שנסעו מרעמסס לסוכות. גם להבין מהו ביד משה ואהרן, וגם שהרי קצת המסעות היו אחרי מות אהרן.

אבל היציאה מארץ מצרים הייתה רק היציאה והמסע הראשון, כשנסעו מרעמסס לסוכות. עלינו להבין גם מה פירוש "ביד משה ואהרן", וכן הרי כמה מן המסעות היו לאחר מותו של אהרן.

למעשה, רק המסע הראשון, מרעמסס לסוכות, היה יציאה ממצרים; כל שאר המסעות היו במדבר. הפסוק גם אומר שהמסעות היו "ביד משה ואהרן", אף שאהרן מת לפני שהתרחשו כמה מהם. המאמר משיב על השאלות האלה בהמשך (פסקאות 9, 22 ו-23).

2 וגם להבין כל ענין מ"ב מסעות ויסעו ויחנו ויהי בנסוע הארון³ ויאמר משה קומה ה' וכו' וינוסו משנאיך מפניך ובנוחה יאמר שובה⁴ ה' כו' ועיקר נסיעתם היה לבא לירדן יריחו.

עלינו להבין גם את כל עניינן של ארבעים ושתיים המסעות: "ויסעו" ו"ויחנו"; וכן את הפסוקים: "ויהי בנסוע הארון ויאמר משה: קומה הוי"ו וכו', "וינוסו משנאיך מפניך"; וכשהארון נח היה אומר: "שובה הוי"ו וכו'. עיקר נסיעתם היה להגיע אל הירדן, סמוך ליריחו.

השאלות נמשכות אל המשמעות הפנימית של ארבעים ושתיים התחנות המנויות בפרשה, שכל אחת מהן מתוארת במילים "ויסעו" ו"ויחנו". הפסוקים על הארון (במדבר י, לה-לו) מציגים את הדפוס: כשיצא לדרך, התפלל משה שאובי ה' יברחו, וכשנח התפלל שה' ישוב. כל המסעות כווננו אל יעד אחד — הערבות שליד הירדן, סמוך ליריחו, שם מסתיימת רשימת התחנות.

הנה המדבר שהלכו בו בני ישראל⁵ נקי מדבר העמים⁶ וכתוב המוליכך במדבר כו' נחש שרף ועקרב⁶ (דברים ח' ט"ו) שכל הקליפות מקבלים חיותם מן המדבר הני"ל.

המדבר שבו הלכו בני ישראל נקרא "מדבר העמים", ונאמר: "המוליכך במדבר" וכו', "נחש שרף ועקרב" (דברים ח, טו); שכן כל הקליפות מקבלות את חיותן מן המדבר האמור.

יחזקאל מכנה את המדבר "מדבר העמים", והתורה מתארת אותו כמקום של נחשים, שרפים ועקרבים. זהו מקום ריק מקדושה, והקליפות — הכוחות המסתירים את האלוקות — שואבות ממנו את חיותן.

והנה כנסיי [כנסת ישראל] נקי בשם רחל⁷ כדכתיב רחל מבכה⁸ על בניה⁹ וכתיב כרחל לפני גוזזיה נאלמה¹⁰ כי כל הבהמות אינם נגוזים כ"א הרחלים. וגם שמניחה א"ע [את עצמו] ליגוז ואינה מבעטת.

כנסת ישראל נקראת בשם רחל, כפי שנאמר: "רחל מבכה על בניה", וכן נאמר: "כרחל לפני גוזזיה נאלמה". מכל בעלי החיים, רק את הכבשים גוזזים; ועוד, הכבשה מניחה לגוזז אותה ואינה כועטת.

כנסת ישראל, הנשמה הכללית של עם ישראל, נקראת רחל, כפי שנאמר בירמיהו: "רחל מבכה על בניה". השם רחל פירושו גם כבשה, והפסוק בישיהו "כרחל לפני גוזזיה נאלמה" מספק את הדימוי שהמאמר יפתח. שני מאפיינים של הכבשה חשובים כאן: מכל בעלי החיים היא זו שגוזזים, והיא מניחה לגוזז אותה ואינה כועטת.

קטע 2 • 31-4

הכבשה וגוזזיה

3 והענין דהנה כתיב ומלכותו בכל משלה¹¹ שאפילו החיצונים מקבלים חיותם מבחי מלכות רק שכל חיותם אינו אלא מבחי שערות.

החסבר הוא כך: נאמר "ומלכותו בכל משלה"; כלומר, גם הכוחות החיצוניים מקבלים את חיותם מבחינת מלכות, אלא שכל חיותם באה רק מבחינת שערות.

בתהלים קג, יט נאמר שמלכותו של ה' "מושלת בכל". אין דבר שמתקיים מחוץ למלכות ה', שהיא המידה שדרכה הוא בורא ומנהיג; לכן גם הכוחות החיצוניים (הקליפות) ניזונים ממנה. עם זאת, הם מקבלים את חיותם רק מ"שערותיה", כלומר מהדרגה החיצונית ביותר שלה.

וכמו למשל שהשערות הם בחי חיצוניות ואינם ממהות ועצמות כנראה בחוש שאין שום הרגשת כאב מגזיזות וחתיכות השערות רק שיניקתם מעצמיות.

וכך, למשל, השערות הן בחינת החיצוניות ואינן חלק ממהות והעצמיות, כפי שרואים בכירור: אין תחושת כאב כלל כשגוזזים או חותכים את השערות; אלא שהן ניזונות מן העצמיות.

השער צומח מן הגוף וניזון ממנו, אך אינו חלק מהעצמיות החיה של האדם: גזירתו אינה גורמת לכאב. כך גם מה שמקבלים הכוחות החיצוניים קשור למקורו הקדוש רק באופן מרוחק, בלי לקבל את חיותו הפנימית.

4 וכן כל החיצונים אינם מקבלים חיותם מפנימיות מדת מלכותו ית' כ"א מבחי שערות ואף גם זאת אינם אלא לאחר גזיזתן.

כך גם כל הכוחות החיצוניים אינם מקבלים את חיותם מהפנימיות של מידת מלכותו ית', אלא מבחינת שערות; וגם זאת, רק לאחר שגוזזים אותן.

הנקודה מתחדדת: הכוחות החיצוניים אינם נוגעים כלל בפנימיות של מלכות ה', אלא רק ב"שערות" שלה, וגם זאת רק לאחר שהשערות נגוזו, כלומר נותקו ממקורן. מה שהם מקבלים כבר הופרד מן הקדושה לפני שהוא מגיע אליהם.

וזהו כרחל לפני גוֹזִיָּה נאלמה לפני גוֹזִיָּה דוקא נאלמה כמ"ש נאלמתי דומיה¹² שבחיי הדבור
שבעשרה מאמרות הוא בבחי' שתיקה ודומיה¹³ שאין מקבלים חיות מע"מ [מעשרה מאמרות] עצמם כ"א ע"י
לבושים ושערות המסתירים על בחי' הדבור

זהו פירוש הפסוק "כָּרַחַל לְפָנַי גּוֹזִיָּה נֶאֱלָמָה": דווקא "לפני גוֹזִיָּה" היא נאלמת, כמו שכתוב "נאלמתי דומיה".
כלומר, בחינת הדיבור שבעשרה מאמרות נמצאת במצב של שתיקה ודממה, ולכן [הכוחות החיצוניים] אינם מקבלים
חיות מעצם עשרת המאמרות, אלא רק באמצעות לבושים ושערות המסתירים את בחינת הדיבור

לכן הרחל "נאלמת" דווקא "לפני גוֹזִיָּה", לפני מי שגוזזים את צמרה. מלכות היא הדיבור של ה', עשרת המאמרות שדרכם נברא העולם;
כלפי הכוחות החיצוניים הדיבור הזה "נאלם", כפי שנאמר "נאלמתי דומיה" (תהלים לט, ג). הם אינם מקבלים דבר מן המילים האלוקיות
עצמן, אלא רק דרך שכבות של לבושים ושערות המסתירות את הדיבור.

(ועמ"ש מזה בד"ה אור הלבנה^{14, 15} גבי ענין מהרה ישמע כו' קול כלה ובביאור ע"פ והיה מספר
בניי [בני ישראל]^{16, 17}).

(ועיינו במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "והיה אור הלבנה", בעניין "מהרה ישמע" וכו', "קול כלה", וכן בביאור
על הפסוק "והיה מספר בני ישראל").

אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים נוספים בלקוטי תורה: אחד על "והיה אור הלבנה כאור החמה" (ישעיהו ל, כו), העוסק בשאלה מדוע
עדיין לא נשמע "קול כלה", ואחד על "והיה מספר בני ישראל" (הושע ב, א). שניהם עוסקים בהסתרת מלכות בזמן הזה.

והנה כל המ"ב מסעות היו בכדי שינוסו משנאיו לבלתי יהיה להם שום יניקה כו' והיינו ע"י נסיעת בניי
[בני ישראל]

והנה, כל ארבעים ושניים המסעות נועדו לכך ששונאיו יברחו, כדי שלא תהיה להם שום יניקה וכו'; והדבר נעשה
דווקא באמצעות מסעותיהם של בני ישראל

כאן מתחיל המאמר להשיב: ארבעים ושניים המסעות נועדו לקיים את "ינוסו משנאיך", כדי שלכוחות החיצוניים לא תהיה כלל יניקה מן
הקדושה. הדבר נעשה באמצעות מסעותיהם של בני ישראל עצמם.

דוקא בהיות שנבראו בצלמו ודמותו וכמ"ש נעשה אדם בצלמנו¹⁸ כדמותנו וירדו בדגת הים וכו' וכתוב
אדם אתם¹⁹ אתם קרויים אדם²⁰ ולכן הכל תלוי במעשה בניי [בני ישראל]²¹.

דווקא משום שנבראו בצלמו וכדמותו, כמו שכתוב "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים" וכו', וכן כתוב
"אדם אתם" — "אתם קרויים אדם". לכן הכול תלוי במעשיהם של בני ישראל.

רק בני ישראל יכלו לעשות זאת, מפני שהאדם נברא "בצלמנו כדמותנו" ונמסרה לו השליטה בעולם (בראשית א, כו). חז"ל דורשים את
הפסוק ביחזקאל לד, לא, "אדם אתם", ואומרים שבני ישראל נקראים אדם; לכן הכול תלוי במעשיהם.

צלם ודמות

5 והנה ענין צלמנו ודמותנו²² הוא בחיי יחודא עילאה ויחוי"ת [ויחודא תתאה] דמותנו הוא בחיי יחוי"ת [יחודא

תתאה] שהוא בחיי דמות ומראה שנדמה ונראה לנו ארץ ושמים וכל הכרואים בבחי' יש ודבר.

כעת, המשמעות של "צלמנו" ו"דמותנו" היא בחינת יחודא עילאה ויחודא תתאה. "דמותנו" היא בחינת יחודא תתאה, שהיא בחינת דמות ומראה: הארץ והשמים וכל הנבראים נדמים לנו כיש וכדבר, כמציאות.

המאמר מסביר כעת את "צלמנו" ו"דמותנו" כשתי דרכים לתפוס את אחדות ה'. "דמותנו" היא יחודא תתאה: השמים, הארץ וכל הנבראים נראים לנו כמציאות ממשית ועצמאית, והאחדות של ה' מתבטאת בכך שהוא מעניק להם חיות מבפנים. היא נקראת "דמות" ו"מראה" משום שכל הדברים נראים לנו, ולא כך הם באמת.

אבל באמת אני הוי' לא שניתי²³ כתיב ואתה הוא עד שלא²⁴ נברא העולם כו' וכולא קמיה כלא ממש²⁵

אבל באמת כתוב: "אני הוי' לא שניתי"; וכן: "ואתה הוא עד שלא נברא העולם" כו'; וכולא קמיה כלא ממש,

האמת היא שהבריאה לא שינתה דבר: ה' אומר "אני הוי' לא שניתי" (מלאכי ג, ו), ובתפילות נאמר: "ואתה הוא עד שלא נברא העולם". לפנינו הכול "כלא ממש", בלשון הזוהר.

רק שנראה ונדמה העולם לעיני בשר ליש ודבר בפ"ע [בפני עצמו] ע"ד ועל דמות הכסא²⁶ דמות כמראה אדם.

אלא שהעולם נראה ונדמה לעיני בשר כיש וכדבר בפני עצמו, בדומה ל"ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם".

העולם נראה כמציאות בפני עצמה רק לעיני בשר. יחזקאל ראה על הכסא "דמות כמראה אדם": דמות ומראה, ולא את העצמות עצמה. באותו אופן, קיומו העצמאי של העולם הוא רק מראה.

6 ובצלמנו הוא בחיי יחודא עילאה כמו שהוא באמת כולא קמיה כלא חשיב²⁷ וכמו שהוא קודם שנברא

העולם כן גם עתה בלי שום שינוי כו' ועמ"ש מזה ע"פ ראשי המטות.^{28, 29}

ו"בצלמנו" היא בחינת יחודא עילאה כפי שהיא באמת: "הכול נחשב לפניו כלא". וכפי שהוא קודם שנברא העולם, כך גם עכשיו [הוא], בלי שום שינוי כלל וכו'. וראו מה שכתוב על כך במאמר על הפסוק "ראשי המטות".

"בצלמנו" היא יחודא עילאה: העולם כפי שהוא באמת לפני ה' — "נחשב כלא". מנקודת מבט זו, הבריאה לא חוללה שום שינוי, וה' הוא עכשיו בדיוק כפי שהיה קודם שנברא העולם. להרחבה בנושא זה מפנה אדמו"ר הזקן למאמרו על הפסוק "ראשי המטות" בפרשת מטות.

7 והנה כך עלה ברצונו ית' לברוא את האדם בבי' בחי' הנ"ל צלם ודמות כי אין מלך בלא עם^{30,31} עם

דוקא

והנה כך עלה ברצונו יתברך לברוא את האדם בשתי הבחינות שהוזכרו לעיל, צלם ודמות, שהרי "אין מלך בלא עם" — עם דווקא.

ה' רצה לברוא את האדם בשתי הבחינות, "צלם" ו"דמות", משום ש"אין מלך בלא עם". מלך מולך על עם הנבדל ממנו, ולכן מלכותו של ה' דורשת מציאות שחיה בעולם הנראה כנפרד — בחינת "דמות" — ובה בעת נושאת את האמת של האחדות העליונה — בחינת "צלם".

ולכן יש בכח האדם להמשיך משני בחי' הנ"ל שהם סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין], ולכן היה כל מ"ב מסעות שהוא בכדי לצאת מבחינת מצרים בחינת מיצר וגבול ולהפכא

ולכן יש בכוח האדם להמשיך משתי הבחינות שהוזכרו לעיל, שהן סוכב כל עלמין וממלא כל עלמין. ולכן היו כל מ"ב המסעות, כדי לצאת מבחינת מצרים — בחינת מִצֵּר וגבול — ולהפוך...

מכיוון שהאדם כולל את שתי הבחינות, הוא יכול להמשיך הן מסוכב כל עלמין והן מממלא כל עלמין. זו תכליתם של ארבעים ושניים המסעות: לצאת ממצרים, שהאדמו"ר הזקן מפרש כמִצֵּר, כלומר צמצום וגבול.

מחשוכא לנהורא כל הז' מדות ופרטותיהן להיות לך ה' הגדולה וכו' לך דוקא עד לך ה' הממלכה שבחי' המלכות שהוא דבר ה' יהיה בהתגלות האור דע"מ [דעשרה מאמרות] ולא בבחינת נאלמה.³²

מחשכה לאור, את כל שבע המדות ופרטיותהן, כדי שיהיו "לך ה' הגדולה" וכו' — לך דווקא — ועד "לך ה' הממלכה"; כלומר, שבחינת מלכות, שהיא דבר ה', תהיה בהתגלות אור עשרת המאמרות, ולא במצב של "אילמת".

יציאת מצרים פירושה להפוך את כל שבע המדות, על כל פרטיותהן, מחשכה לאור, כך שכל אחת תהיה של ה' — מ"לך ה' הגדולה", שהיא חסד, ועד "לך ה' הממלכה", שהיא מלכות, בדברי הימים א' כ"ט:י"א. אז מלכות, דבר ה', תאיר באור הגלוי של עשרת המאמרות, ולא תהיה במצב של "אילמת".

קטע 4 • 81-11

ארבעים ושתיים, משה וקריאת שמע

8 והנה לפי שכל מדה כלולה מששה לכן המסעות הם במספר מ"ב כמו שם אנא בכח גדולת כו'

והנה, מאחר שכל מדה כלולה משש, המסעות הם במספר ארבעים ושתיים, כמו השם "אנא בכוח גדולת" וכו'.

כל אחת משבע המדות כוללת בתוכה את שש המדות, ולכן המסעות הם שש פעמים שבע — ארבעים ושתיים. אותו מבנה מופיע בתפילת "אנא בכוח", שבה מקודד השם בן ארבעים ושתיים האותיות המוכר בקבלה.

שיש בו ז' פסוקים ובכל פסוק ששה תיבות והשם הנ"ל הוא בחי' עליה ממטה למעלה כמ"ש ובשתים יעופף³³ כו'.

בתפילה זו יש שבעה פסוקים, ובכל פסוק שש מילים; ושם זה הוא בחינת עלייה מלמטה למעלה, כמו שכתוב: "ובשתים יעופף" וכו'.

בתפילה יש שבעה פסוקים ובהם שש מילים בכל פסוק, ובסך הכול ארבעים ושתים מילים. השם שבה מבטא עלייה מלמטה למעלה, בדומה למלאכים שבחזון ישעיהו, שעליהם נאמר "ובשתים יעופף" (ישעיהו ו, ב); כך גם המסעות מבטאים עלייה.

9 וכל המסעות היו ע"י משה ואהרן דוקא כי משה הוא בחי' יחודא עילאה] לכן נק' משה מלשון

וכל המסעות היו דווקא באמצעות משה ואהרן. משה הוא בחינת יחודא עילאה, ולכן הוא נקרא משה, מלשון כעת המאמר משיב על השאלה מדוע המסעות היו "על פי משה ואהרן". משה מגלם את יחודא עילאה, ושמו מבטא זאת.

כי מן המים משיתהו,³⁴ דלכאורה היה צריך לקרותו משוי בלשון עבר ומהו משה לשון הוה

"כי מן המים משיתהו". לכאורה היה צריך לקרוא לו משוי, בלשון עבר; מה פשר השם משה, בלשון הווה?

בת פרעה קראה לו משה ואמרה: "כי מן המים משיתהו" (שמות ב, י). מאחר שההצלה מן המים כבר התרחשה, לכאורה היה מתאים שם בלשון עבר, משוי; ואילו משה הוא לשון הווה — מי שמושך.

אלא שהוא מרמז על יחודא עילאה] שתמיד נמשך ונדלה הארה והמשכה מבחינת אור א"ס ב"ה להיות ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסוכ"ע כמ"ש דלה דלה לנו³⁵ והארה הנ"ל אינו

אלא שהשם רומז ליחודא עילאה: הארה והמשכה נמשכות ונשאבות תמיד מבחינת אור אין סוף ברוך הוא, כדי להיות [האור] הממלא כל עלמין ו[האור] הסוכב כל עלמין, כמו שנאמר: "דלה דלה לנו". והארה זו אינה

לשון ההווה רומזת ליחודא עילאה: הארה נמשכת תמיד מאור אין סוף, כמו מים הנשאבים מבאר, כדי להיעשות גם האור הממלא את העולמות וגם האור הסוכב אותם. על משה אמרו בנות יתרו: "דלה דלה לנו" (שמות ב, יט).

אלא כטפה מים אוקינוס ולזאת כל עלמין בטלים ונכללין בעצמותו ית' וכלא ממש חשיב לגביה.

אלא כטיפה ממי האוקיינוס. לכן כל העולמות בטלים ונכללים בעצמותו ית', ונחשבים ממש כאין לגביו.

אך כל ההארה שממנה מתהווים העולמות אינה אלא כטיפה לעומת האוקיינוס. משום כך כל העולמות בטלים ונכללים בעצמות ה', ונחשבים כאין לפניו — וזהו עניינה של יחודא עילאה.

10 וכמו למשל הטיפה שהיא עגולה כמ"כ [כמו כן] הארה הנ"ל מקפת וסובבת כל עלמין מכל צד כמ"ש

וכמו במשל הטיפה, שהיא עגולה, כך גם הארה זו מקיפה וסובבת את כל העולמות מכל צד, כפי שנאמר:

טיפת מים היא עגולה, וההארה נמשלה לה: היא מקיפה וסובבת את כל העולמות באופן שווה, מכל צד.

הנה מקום אתי³⁶ הוא מקומו של עולם³⁷ וכו' רק שלעיני בשר נראה ונדמה העולם ליש ודבר.

"הנה מקום אתי": הוא מקומו של העולם וכו'; אלא שלעיני בשר העולם נראה ונדמה כיש וכישות.

ה' אומר: "הנה מקום אתי" (שמות ל"ג:כ"א), והמדרש מסביר שהוא נקרא "מקום" משום ש"הוא מקומו של העולם", ואין העולם מקומו. העולם מתקיים בתוכו; רק לעיני בשר הוא נראה כישות נפרדת.

11 וזהו דלה דלה לנו³⁸ לנו דוקא וכו'. וזהו בחי' יחוי"ע [יחודא עילאה] שבפ' שמע ישראל³⁹ שיש בו ג"כ שית

תיבין שע"י התבוננות יחודא עילאה הנ"ל יעלה ויגיע לבחי' ואהבת בכל לבבך בשני יצריך^{40, 41}

וזהו [פירוש] "הוא אכן דלה [מים] עבורנו" — "עבורנו" דוקא וכו'. וזהו בחינת היחוד העליון שבפרשת "שמע ישראל", שיש בה גם כן שש מילים; שכן באמצעות ההתבוננות ביחוד העליון האמור, האדם מתעלה ומגיע לבחינת "ואהבת בכל לבבך" — בשני יצריך,

בנות יתרו אמרו שמשוה דלה מים "עבורנו": היחוד העליון שמשוה המשיך נועד לעם ישראל. הוא מתבטא בפסוק הראשון של שמע, "שמע ישראל, הוי' אלקינו, הוי' אחד", שיש בו גם שש מילים, כמו שורות "אנא בכח". ההתבוננות ביחוד העליון הזה מביאה את האדם לאהוב את ה' "בכל לבבך", שאותו דורשת המשנה כ"בשני יצריך" — היצר הטוב והיצר הרע.

דהיינו לאתהפכא כל המדות לה' לבדו ואהבת את⁴² הוי' אלקיך אהבה הוא מלשון אבה⁴³ שהוא בחי' רעותא דליבא שיהיה חפצנו ורצוננו שיהיה הוי' אלקיך בבחי' גילוי ועמך לא חפצתי⁴⁴ כו':

כלומר, להפוך את כל המדות לה' לבדו. "ואהבת את הוי' אלקיך": אהבה היא מלשון אבה, שמשמעותו רצון, והיא בחינת רצון הלב: שרצוננו וחפצנו יהיו שהוי' יהיה "אלקיך" בגילוי, ו"עמך לא חפצתי" וכו'.

לאהוב את ה' בשני היצרים פירושו להפנות את כל המדות לה' לבדו. אדמו"ר הזקן קושר את המילה אהבה למילה אבה, שפירושה רצון: אהבה היא רצונו העמוק של הלב, שהוי' יהיה "אלקיך" בגילוי, כך שהאדם יוכל לומר: "ועמך לא חפצתי" (תהלים עג, כה).

קטע 5 • 17-12

כל המדות כלולות באהבה

12 ב והנה במדת אהבה וחסד בה נכלל ג"כ מדת הגבורה ויראה יראת חטא שירא לנפשו שלא ליפרד

מיחודו ואחדותו ע"י שום חטא ועון ואפילו איסור קל של דבריהם

2. והנה, במידת האהבה והחסד כלולה גם מידת הגבורה והיראה — יראת חטא: שהוא ירא לנפשו שלא להיפרד מייחודו ואחדותו של ה' על ידי שום חטא ועון, ואפילו איסור קל מדברי סופרים,

החלק השני מראה שאהבת ה' המתוארת לעיל כוללת גם את שאר המידות. בתוך האהבה והחסד נמצאת גם הגבורה — יראה המתבטאת ביראת חטא: מי שאוהב את ה' חושש להיפרד מייחודו ומאחדותו על ידי חטא כלשהו, אפילו איסור קל מדברי סופרים.

כי עונותיכם מבדילים⁴⁵ כו' (ועמ"ש מענין יראת חטא סדי"ה וידבר משה אל ראשי המטות⁴⁶ הנ"ל ומ"ש סדי"ה ויקח קרח⁴⁷ גבי תכלת).

כי "עונותיכם מבדילים" וכו'. (ועיינו במה שנכתב על ענין יראת חטא בסוף המאמר המתחיל "וידבר משה אל ראשי המטות" הנזכר לעיל, ובמה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "ויקח קרח" בענין התכלת.)

החטא הוא המפריד, כדברי ישעיהו: "עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם" (Isaiah 59:2). אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים נוספים העוסקים ביראת חטא: סוף המאמר על "וידבר משה אל ראשי המטות" (פרשת מטות, שהוזכר בפסקה 6), וסוף המאמר על "ויקח קרח", שבו הוא דן בתכלת — החוט הכחול.

וגם כלול בה מדת הרחמים שע"י התבוננות הנ"ל מעורר ג"כ רחמים רבים על ניצוץ האלקות המחיה את נפשו איך שירדה מטה מטה מאיגרא רמה⁴⁸ כו'

וגם מידת הרחמים כלולה בה: על ידי ההתבוננות הנזכרת לעיל הוא מעורר גם רחמים רבים על ניצוץ האלקות המחיה את נפשו, על כך שירד מטה מטה, "מאיגרא רמה" וכו',

גם הרחמים כלולים באהבה. כשאדם מתבונן באחדותו של ה', הוא מבין עד כמה ירד ניצוץ האלקות המחיה את נפשו: "מאיגרא רמה לבריאה עמיקתא", כלשון הגמרא.

כי יעקב חבל נחלתו⁴⁹ וישראל עלו במחשבה^{50,51} וירדה להתלבש בגוף ונפש החיונית לדאוג ולחשוב בכל עניני הגוף פרנסה ותאוות.

כי "יעקב חבל נחלתו", ו"ישראל עלו במחשבה", והוא ירד להתלבש בגוף ובנפש החיונית, לדאוג ולחשוב בכל עניני הגוף — פרנסה ותאוות.

מקורו של הניצוץ הוא במקום הגבוה ביותר: "יעקב חבל נחלתו" (Deuteronomy 32:9), ו"ישראל עלו במחשבה" עוד קודם לבריאה (Bereshit Rabbah 1:4). ואף על פי כן, הוא ירד והתלבש בגוף ובנפש החיונית, והוא עסוק בדאגות פרנסה ובתאוות גופניות.

13 וכנראה בחוש שכאשר יישן האדם אין לו שום דאגה וכו' ובהתעורר משינתו יתעוררו כל הדאגות כו'.

כפי שניכר בחוש: כשאדם ישן אין לו שום דאגה וכו', וכשהוא מתעורר משנתו מתעוררות כל הדאגות וכו'.

הניסיון היומיומי מראה כיצד דאגות הגוף נצמדות לנפש: בזמן שאדם ישן אין לו דאגות, אך ברגע שהוא מתעורר — כולן מתעוררות איתו.

והוא ג"כ בחינת כרחל לפני גוזזיה⁵² כו' שבחינת הנשמה אינה מתלבשת בגוף כ"א הארה מועטת בבחינת שערות

וזו גם בחינת "כרחל לפני גוזזיה" וכו': בחינת הנשמה [עצמה] אינה מתלבשת בגוף, אלא רק הארה מועטת, בדוגמת שערות.

זהו פירוש נוסף ל"כרחל לפני גוזזיה": הנשמה עצמה אינה נכנסת לגוף; רק הארה מועטת ממנה נכנסת אליו, בדומה לשיער הצומח מן הגוף.

והוא כרחל לפני גוזזיה שעל ידי שמאירה בגוף על ידי זה הגוף חושב ומעמיק בעניינים גשמיים והרי זהו בחינת גוזזיה.

וזו בחינת "כרחל לפני גוזזיה": מכיוון שההארה מאירה בגוף, הגוף חושב ומעמיק בעניינים גשמיים; וזוהי בחינת "גוזזיה".

מכיוון שהארה זו מאירה בגוף, הגוף יכול לחשוב ולהיות שקוע בעניינים גשמיים, ולהשתמש באור הנשמה לצרכיו שלו. לכך הכוונה כאן ב"גוזזיה": הגוף נוטל את ה"צמר" החיצוני של הנשמה.

14 ואי לזאת הרחמנות גדלה מאד על ניצוץ אלקות. וזהו שאנו מבקשים ברחמיך הרבים רחם עלינו⁵³ ברחמיך דייקא

לכן הרחמים על ניצוץ אלקות גדולים מאוד. וזהו שאנו מבקשים: "ברחמיך הרבים רחם עלינו" — דווקא "ברחמיך".

כשמתבוננים בכך, מתעוררים רחמים גדולים מאוד על ניצוץ האלקות. בברכה שלפני קריאת שמע של שחרית אנו מבקשים: "ברחמיך הרבים רחם עלינו"; הדגש על "רחמיך" פירושו שאנו מבקשים את רחמיו של ה', ולא את רחמינו שלנו.

כי אנו אין לנו השגה ותפיסא ביה כי לית מחשבה תפיסא ביה⁵⁴ לכן אין אנו משיגים גודל הרחמנות.⁵⁵ שהרי אין לנו השגה ותפיסא בו, כי "לית מחשבה תפיסא ביה"; לכן איננו משיגים עד כמה גדולים הרחמים.

איננו יכולים לתפוס את ה', כי "לית מחשבה תפיסא ביה", כפי שנאמר בתיקוני זוהר. לכן איננו יכולים לתפוס עד כמה ירדה הנשמה, והרחמים שלנו אינם מגיעים לכך.

אבל הוא יתברך שהוא המדע והוא היודע^{56, 57} מהותו ועצמותו ויקר תפארת גדולתו⁵⁸ אשר כולא קמיה כלא לכן רחם עלינו ולכן מבחינת תפארת שלמעלה נמשך הרחמים כו'.

אבל הוא יתברך, שהוא המדע והוא היודע, יודע את מהותו ועצמותו ואת "יקר תפארת גדולתו", אשר הכול נחשב לפניו כאין. לכן אנו מבקשים: "רחם עלינו". ומכאן שהרחמים נמשכים מבחינת תפארת שלמעלה וכו'.

ה', לעומת זאת, הוא עצמו המדע והוא היודע, כפי שכתב הרמב"ם; הוא יודע את מהותו ואת גדולתו, שלפניה הכול נחשב כאין, ולכן הוא יודע עד כמה ירדה הנשמה. משום כך אנו מבקשים ממנו לרחם עלינו, ורחמיו נמשכים ממידת תפארת שלמעלה.

15 וכיז [וכל זה] בקריאת שמע שמתבונן ביחודא עילאה בשכלו והשגתו. אך כל היום⁵⁹ שאחר התפלה שאין לו עוד התבוננות הנ"ל וא"א להתפלל כל היום כמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] הלואי שיתפלל אדם כל היום.⁶⁰

כל זה נאמר על קריאת שמע, שבה האדם מתבונן ביחודא עילאה באמצעות שכלו והבנתו. אבל [במשך] כל היום שלאחר התפילה, כאשר אין לו עוד ההתבוננות הזאת, אי אפשר להתפלל כל היום, כפי שאמרו חז"ל: "הלואי שיתפלל אדם כל היום".

ההתבוננות ביחודא עילאה שייכת לזמן קריאת שמע, שבו האדם מתבונן בשכלו ובהבנתו. לאחר מכן, במשך היום, ההתבוננות הזאת אינה נמשכת, ואי אפשר לאדם להתפלל כל היום, כפי שעולה מדברי חז"ל: "הלואי שיתפלל אדם כל היום" (ברכות כא, א).

ולכן צ"ל בחי' נצחון שהוא בחינת אהבה מסותרת שבכל נפש מישראל בתולדתו כי יעקב חבל נחלתו חלק הוי' עמו ולואת יש להם אהבה רבה בטבעם ולכן נק' עם קשה עורף.^{61, 62, 63}

לכן נחוצה בחינת הניצחון, שהיא בחינת האהבה המסותרת המצויה בכל נפש יהודית מלידה; שהרי "יעקב חבל נחלתו", "חלק הוי' עמו". משום כך יש להם אהבה רבה מטבעם, ולכן הם נקראים "עם קשה עורף".

בשאר שעות היום האדם זקוק לניצחון — לכוף להתגבר: לאהבה המסותרת לה', שיש בכל נפש יהודית מלידה, משום שעם ישראל הוא "חלק הוי'" (דברים לב, ט). האהבה הטבעית הזאת חזקה כל כך, עד שהם נקראים "עם קשה עורף" (שמות לד, ט), מפני שאינם מרפים מדבקתם בה'.

16 ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] ג' עזים⁶⁴ הן ישראל באומות וכו' שהם בטבעם עזים וחזקים במדת הניצוח לאהבה את ה' באהבה רבה אף בלי שום התבוננות והוא

ולכן אמרו חז"ל: "שלושה עזים הם: ישראל באומות וכו'; שכן מטבעם הם עזים וחזקים במידת הניצוח, לאהוב את ה' באהבה רבה גם בלי שום התבוננות. וזהו

הגמרא (ביצה כה ע"ב) מונה שלושה עזים, ובהם "ישראל באומות". אדמו"ר הזקן מפרש שעזות זו היא מידת הניצוח: עם ישראל חזק ונחוש מטבעו באהבת ה' באהבה רבה, גם בלי התבוננות.

כמו למשל הלכה פסוקה שכך הוא הדין בלי שום טעם וסברא (וזהו ג"כ פי' הלואי שיתפלל אדם כל היום.⁶⁵

כמו, למשל, הלכה פסוקה: כך הוא הדין, בלי שום טעם וסברא. (וזהו גם פירוש "הלואי שיתפלל אדם כל היום".

אהבה זו פועלת כמו הלכה פסוקה: כך הוא הדין, בלי צורך בטעם או בסברא. הסוגריים מוסיפים שכך אפשר להבין גם את "הלואי שיתפלל אדם כל היום": בדרך זו התפילה יכולה להימשך במשך כל היום.

כי בחיי הנצח זהו ההסכם שנשאר מההתבוננות שבשעת התפילה, ועמ"ש ע"פ ועשית ציץ⁶⁶ בענין פי' מצח אהרן⁶⁷ כו' הוא ההסכם כו' ומצח ונצח הוא בחינה א' כמ"ש במ"א בענין וגם נצח ישראל לא ישקר⁶⁸ כו')

כי בחינת הנצח היא ההחלטה שנשארת מן ההתבוננות שבשעת התפילה. ועיין במה שכתוב על הפסוק "ועשית ציץ", בעניין פירוש "מצח אהרן" וכו', שהוא ההחלטה וכו'; ומצח ונצח הם בחינה אחת, כמו שכתוב במקום אחר בעניין "וגם נצח ישראל לא ישקר" וכו')

נצח הוא ההחלטה שנשארת מן ההתבוננות שבתפילה, והיא נמשכת במשך כל היום. אדמו"ר הזקן מקשר בין מצח לנצח: הציץ, לוח הזהב שעל מצחו של הכהן הגדול (שמות כח, לו-לח), מסמל החלטה זו, ושתי המילים מציינות בחינה אחת, כמו בפסוק "וגם נצח ישראל לא ישקר" (שמואל א' טו, כט).

ובחינה זהו הראה הקב"ה ליעקב אבינו שיהיו דורות אחרונים שלא יהיה להם אהבה ע"י התבוננות וכו' מהיות שכלם קטן מהכיל התבוננות הנ"ל בהרחבה רק שיהיה להם מדת הניצוח כנ"ל. וזהו ויאבק איש עמו⁶⁹ כו' בכף ירכו.⁷⁰

ובחינה זו הראה הקדוש ברוך הוא ליעקב אבינו, שיהיו דורות מאוחרים שלא תהיה להם אהבה באמצעות התבוננות וכו', מפני ששכלם קטן מכדי להכיל את ההתבוננות האמורה בהרחבה; אלא תהיה להם מידת הניצוח, כנזכר לעיל. וזהו [פירוש] "ויאבק איש עמו" וכו', "בכף ירכו".

ה' הראה ליעקב, באמצעות המלאך שנאבק עמו ונגע "בכף ירכו" (בראשית לב, כה-כו), שבדורות מאוחרים לא תהיה די הרחבה בדעת כדי להגיע לאהבה באמצעות התבוננות, אך מידת הניצוח תעמוד להם.

17 והודאה הוא ענין שמודה על האמת שכן הוא אף אם הוא אינו משיג בשכלו כמו שאנו אומרים מודים אנחנו לך שאתה הוי' אלקינו כו'.

והודאה היא הכרה באמת, בכך שכך הוא, גם אם האדם אינו מבין זאת בשכלו; כפי שאנו אומרים: "מודים אנחנו לך שאתה הוי' אלקינו" וכו'.

השלב הבא הוא הודאה, מידת ההוד: להודות שמהו אמת גם כשאנינו מבינים אותו. בברכת "מודים" בתפילת העמידה אנו אומרים: "מודים אנחנו לך שאתה הוי' אלקינו".

כלומר הגם שאין אנו משיגים כו' אעפ"כ [אף על פי כן] מודים אנחנו לך שאתה הוי' אלקינו כו' כי יש חילוק בין ברכה להודאה לשון ברכה הוא בחי' המשכה מהעלם אל הגילוי מלשון בריכה כו'.

כלומר, אף שאנינו מבינים וכו', בכל זאת "מודים אנחנו לך שאתה הוי' אלקינו" וכו'. שכן יש הבדל בין ברכה להודאה: המונח "ברכה" מציין המשכה מן העלם אל הגילוי, והוא קשור למילה "ברכה" וכו'.

כלומר, אף שאנינו מבינים, אנו מודים בכל זאת. כאן טמון ההבדל בין ברכה להודאה: ברכה פירושה המשכה מן העלם אל הגילוי, והיא קשורה למילה "ברכה".

והודאה אינו בבחי' השגה וטעם ודעת רק שהוא מודה כנ"ל (ועמ"ש מזה ע"פ ציון במשפט תפדה⁷¹ ובפ' עקב גבי בהמ"ז [ברכת המזון] נודה לך כו' ובפ' במדבר בד"ה והיה מספר בניי [בני ישראל]⁷² גבי ונקבצו בניי [בני ישראל] ובני יהודה⁷³ כו')

אבל הודאה אינה בדרך של השגה, טעם ודעת; האדם רק מודה, כפי שהוזכר לעיל. (ועיינו במה שנכתב על הפסוק "ציון תיגאל במשפט", ובפרשת עקב בעניין ברכת המזון, "נודה לך" וכו', ובפרשת במדבר, במאמר המתחיל "והיה מספר בני ישראל", בעניין "ונקבצו בני ישראל ובני יהודה" וכו').

הודאה אינה נשענת על הבנה, טעם או דעת; היא הסכמה בלבד. הסוגריים מפנים לשלושה דיונים אחרים: המאמר על "ציון תיגאל במשפט" (ישעיהו א, כז), מאמר בפרשת עקב על "נודה לך" שבברכת המזון, והמאמר "והיה מספר בני ישראל" בפרשת במדבר, העוסק בקיבוץ יהודה וישראל (הושע ב, א-ב).

ויסוד הוא בחי' התקשרות שמקשר דעתו בחוזק ואומץ ועומק הדעת ויש בחי' זו בכל מדה הן באהבה הן ביראה כו' והוא בחי' כי כל בשמים⁷⁴ כנ"ל:

ויסוד הוא בחינת ההתקשרות: האדם קושר את דעתו בעוצמה, בתוקף ובעומק הדעת. בחינה זו קיימת בכל מידה, הן באהבה והן ביראה וכו'. וזו בחינת "כי כל אשר בשמים", כפי שהוזכר לעיל.

יסוד הוא מידת ההתקשרות: קישור הדעת לה' בעוצמה, בתוקף ובעומק. הוא עובר בכל המידות, באהבה וביראה כאחת, ומתאים לביטוי "כי כל אשר בשמים" [ובארץ] שבפסוק "לך הוי' הגדולה", שהובא בפסקה 7.

קטע 6 • 18-20

כל המדות כלולות ביראה

18 והנה כמו כן צ"ל בבחי' יראה כל הבחי' הנ"ל והיינו ג"כ ע"י התבוננות ביחודו ואחדותו כנ"ל יקבל עליו עול מלכות שמים באהבה ורצון ולא יהיה העול עליו למשא כמ"ש לאהבה את⁷⁵ ה' אלקיך כי הוא חיך.

וכך גם בבחינת היראה צריכים להופיע כל הבחינות שנזכרו לעיל. כלומר, גם באמצעות ההתבוננות ביחודו ובאחדותו, כנזכר לעיל, יקבל עליו עול מלכות שמים באהבה ורצון, והעול לא יהיה למשא עליו, כפי שנאמר: "לאהבה את ה' אלקיך, כי הוא חיך".

גם ביראה יש מקבילות לכל המידות האלה. באמצעות אותה התבוננות באחדות ה', האדם מקבל עליו את עול מלכות שמים באהבה ורצון, כך שלא יהיה לו למשא. הפסוק "לאהבה את ה' אלקיך... כי הוא חיך" (דברים ל, כ) מלמד שהאהבה כרוכה בקבלת מלכותו.

אלקיך הוא בחיי יראה קבלת עומ"ש [עול מלכות שמים] שום תשים עליך מלך⁷⁶ כי הוא חיך. כמ"ש יראה הי' לחיים.

"אלקיך" היא בחינת היראה, קבלת עול מלכות שמים: "שום תשים עליך מלך"; "כי הוא חיך", כפי שנאמר: "יראה הי' לחיים".

רבנו חזקוני מפרש את המילים "אלקיך" כיראה, כלומר קבלת מלכותו של ה', ככתוב: "שום תשים עליך מלך" (דברים יז, טו). "כי הוא חיך" מזהיר את הפסוק "יראה הי' לחיים" (משלי יט, כג): היראה מפני ה' מביאה חיים.

כי כל חיות העולמות הוא מבחינת מלכות כמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים⁷⁷ כי אין מלך בלא עם⁷⁸ ולזאת יקבלו עומ"ש [עול מלכות שמים] באהבה כמאמר וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים ונותנים באהבה כו' ועיין בתד"א [בתנא דבי אליהו] פרק י"ח.⁷⁹

שכן כל החיות של העולמות נמשכת מבחינת מלכות, כפי שנאמר: "מלכותך מלכות כל עולמים", שהרי "אין מלך בלא עם". לכן יקבלו עליהם עול מלכות שמים באהבה, כמאמר: "כולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים ונותנים באהבה" וכו'. ועיינו בתנא דבי אליהו, פרק י"ח.

כל העולמות מקבלים את חיותם ממלכות, כפי שנאמר: "מלכותך מלכות כל עולמים" (תהלים קמה, יג); ומכיוון ש"אין מלך בלא עם", מלכותו היא שמעניקה להם חיים. לכן מקבלים את העול באהבה, כפי שמתואר בתפילות הבוקר על המלאכים, ש"מקבלים עליהם עול מלכות שמים... באהבה". כאן מובא גם מראה מקום לתנא דבי אליהו, פרק י"ח.

19 והוא בחיי חסד שבגבורה וכן לא יבעט ביסורים כי מלך במשפט יעמיד ארץ.⁸⁰ ועיי' התבוננות הנ"ל תפול עליו אימה ופחד בחיי יראה כו'

וזו בחינת חסד שבגבורה. כך גם הוא לא יבעט בייסורים, שהרי "מלך מעמיד ארץ במשפט". ובעקבות ההתבוננות האמורה תפול עליו אימה ופחד, בחינת יראה וכו';

קבלת מלכותו של ה' באהבה היא חסד שבגבורה. אדם כזה גם אינו "בועט" בייסורים, כפי שהכבשה אינה בועטת (פסוק 2), שכן "מלך מעמיד ארץ במשפט" (משלי כט, ד): הדין הוא חלק ממלכותו. גם ההתבוננות מעוררת יראה בפני עצמה — אימה ופחד מפני ה'.

ונכלל בה גי' מדת הרחמנות על נפשו כשרואה שאין מתפעל מכל התבוננות הנ"ל ואין פחד אלקים לנגד עיניו⁸¹ ונמשל כבהמות נדמו. אי לזאת יעורר ר"ר [רחמים רבים] על נפשו ויבקש רחמים בתפלתו שיהיה גילוי אלקותו ית'.

ונכללת בה גם מידת הרחמים על נפשו שלו, כשהוא רואה שכל ההתבוננות האמורה אינה פועלת עליו, ו"אין פחד אלקים לנגד עיניו", והוא "נמשל לבהמות, דומה להן". לכן עליו לעורר רחמים רבים על נפשו ולבקש רחמים בתפלתו, שתהיה התגלות אלקותו יתברך.

גם היראה כוללת רחמים, כאן על נפשו שלו: כשהאדם רואה שכל ההתבוננות הזאת אינה פועלת עליו, שאין "פחד אלקים לנגד עיניו" (תהלים לו, ב) ושהוא דומה לבעלי החיים, עליו לחוש רחמים רבים על נפשו. לאחר מכן הוא מתפלל ומבקש רחמים, שתתגלה בו אלקות.

20 וזהו ברוך אתה הוי' שיהי' [שיהיה] בבחי' התגלות ולא בבחי' הסתר. וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם

לברכה] אל יעשה אדם תפלתו קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום.⁸²

וזהו [פירוש] "ברוך אתה הוי'": שהדבר יהיה בבחינת גילוי ולא בבחינת הסתר. וזהו שאמרו חז"ל: "אל יעשה אדם תפלתו קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום".

התפילה לגילוי היא פירוש "ברוך אתה הוי'": שהי' יהיה גלוי ולא נסתר. משום כך נאמר במשנה שאין להפוך את התפילה לשגרה קבועה, אלא היא צריכה להיות "רחמים ותחנונים לפני המקום" (פרקי אבות ב, יג).

מקום הוא בחי' יחו"ע [יחודא עילאה] הוא מקומו של עולם⁸³ שיבקש רחמים שיהיה בחי' זו בגילוי דהיינו שיהיה התגלות אלקות כו'.

מקום הוא בחינת יחודא עילאה: "הוא מקומו של עולם". [הכוונה היא] שעל האדם לבקש רחמים שהבחינה הזאת תתגלה, כלומר, שתהיה התגלות אלקות וכו'.

"המקום" הוא כינוי להי' בבחינת יחודא עילאה: "הוא מקומו של עולם" (בראשית רבה סח, ט) — העולם נמצא בתוכו, ולא הוא בתוך העולם. הבקשה לרחמים היא שהבחינה הזאת, הנסתרת כעת, תתגלה.

וכן כל פרטי המדות כלולים ג"כ במדת הגבורה כנ"ל וכן כל ז' מדות ופרטיותיהן יהפך להי' לבדו ליכלל וליבטל ביחודו ואחדותו יתברך. וזהו בחינת מ"ב מסעות ששה פעמים ז' הם מ"ב:

כך גם כל פרטי המדות כלולים במדת הגבורה, כנוצר לעיל. וכך גם על האדם להפוך להי' לבדו את כל שבע המדות ופרטיותיהן, כדי שייכללו ויתבטלו ביחודו ואחדותו יתברך. וזוהי בחינת מ"ב המסעות: שש פעמים שבע הן מ"ב.

כשם שכל פרטי המדות נכללו באהבה, כך הם נכללים בגבורה, שהיא יראה. יש להפוך כל אחת משבע המדות, על פרטיה, להי' לבדו ולבטלה ביחודו; וכיון שכל אחת כוללת שש בחינות, שש פעמים שבע הן ארבעים ושתיים — ארבעים ושניים המסעות.

קטע 7 • 211

ארבעים ותשע וארבעים ושתיים

21 ג והנה ממעלה למטה הם מ"ט כמו בספירת העומר שממשיכים מקיפים מלמעלה למטה לכל הז' מדות עליונות היום יום כו'

3. והנה, מלמעלה למטה הם ארבעים ותשעה, כמו בספירת העומר, שבה ממשיכים אורות מקיפים מלמעלה למטה לכל שבע המדות העליונות: "היום יום..." וכו',

החלק השלישי מסביר מדוע המסעות הם ארבעים ושניים ולא ארבעים ותשעה. כשסופרים מלמעלה למטה, המדות מונות ארבעים ותשעה פרטים, כמו בספירת העומר: בכל יום מימי הספירה נמשך אור מקיף לאחד מארבעים ותשעת הפרטים של שבע המדות העליונות.

כל פרטיהן דהיינו גם בחיי מלכות שבכל מדה לך ה' הממלכה בחיי יש וגילויי כמ"ש להנחיל אוהבי יש.⁸⁴

על כל פרטיהן, כלומר גם בחינת מלכות שבכל מדה: "לך ה' הממלכה"; זו בחינת יש וגילוי, כמו שכתוב: "להנחיל אוהבי יש".

ארבעים ותשעת הפרטים כוללים גם את מלכות שבכל מדה, שעליה נאמר: "לך הוי' הממלכה". מלכות היא יש וגילוי: מציאות שמורגשת ונגלית, ה"יש" שה' מעניק לאוהביו (משלי ח, כא).

משא"כ המסעות שהם ממטה למעלה אינם כ"א ששה לבד בכל מדה כי צריך להיות בחיי אין ולא בחיי יש להרגיש מדותיו

אבל המסעות, שהם מלמטה למעלה, כוללים רק שישה פרטים בכל מדה; שכן נדרשת בחינת אין ולא בחינת יש, שהיא הרגשת מדותיו שלו,

המסעות הם מלמטה למעלה, ובעלייה זו יש בכל מדה רק שישה פרטים: מלכות שבה, המבטאת את תחושת המציאות העצמית, אינה נכללת. העלייה אל ה' דורשת בחינת אין, ביטול עצמי, ולא יש, שפירושו כאן הרגשת מדותיו שלו.

כמו שאמר ר"י [רבינו יצחק] בן זכאי ואיני יודע באיזה⁸⁵ כו' והיינו לפי שלא ידע ולא הרגיש בחיי אהבה ויראה שלו וכי.⁸⁶

כמו שאמר רבי יוחנן בן זכאי: "ואיני יודע באיזה..." וכי; כלומר, משום שלא ידע ולא הרגיש את האהבה והיראה שלו וכי.

רבן יוחנן בן זכאי בכה לפני מותו משום שלא ידע באיזה דרך מוליכים אותו, לגן עדן או לגיהנום (ברכות כח ע"ב). אדמו"ר הזקן מסביר שהוא לא ידע ולא הרגיש את האהבה והיראה שלו.

קטע 8 • 221

אהרן, קריאת שמע ותפילת שמונה עשרה

22 והנה למסעות הנ"ל היה צריך ג"כ לבחיי אהרן כי אהרן אותיות נראה⁸⁷ שהוא בחיי גילוי מן ההעלם והוא בחיי אהרן כמ"ש ובהעלות אהרן את הנרות⁸⁸ ולא נאמר ובהדליק אהרן את הנרות

והנה, גם למסעות הנזכרים לעיל היה צורך בבחינת אהרן. אותיות אהרן הן "נראה", וזהו גילוי מן ההעלם; וזהו בחינת אהרן, כפי שנאמר: "ובהעלות אהרן את הנרות", ולא נאמר "ובהדליק אהרן את הנרות",

גם המסעות נזקקו לאהרן. אפשר לסדר מחדש את אותיות אהרן ולקבל "נראה": אהרן מייצג גילוי מתוך ההעלם. לכן הפסוק אומר שאהרן "מעלה" את הנרות (שמות ל, ח), ולא "מדליק" אותם.

כי הנרות הם נשמות ישראל כמ"ש נר הוי' נשמת אדם⁸⁹ ואהרן הוא המעלה את הנרות אל מול פני המנורה פי' שהעלה אותם שיהיה בהם גילוי בחי' נר הוי' נשמת אדם

מפני שהנרות הם נשמות ישראל, כפי שנאמר: "נר הוי' נשמת אדם"; ואהרן הוא המעלה את הנרות "אל מול פני המנורה", כלומר, הוא העלה אותם כדי שיתגלה בהם העניין של "נר הוי' נשמת אדם".

הנרות הם נשמות ישראל, ככתוב: "נר הוי' נשמת אדם" (משלי כ, כז). אהרן מעלה אותם "אל מול פני המנורה", ומגביה כל נשמה עד שהאלוקות שבה — "נר הוי'" — מתגלה.

(וזהו בחי' שושבינא דמטרוניתא ולכן נק' כל המסעות ע"ש אהרן שהוא אחד משבעה רועים המפרנסים לנשמות ישראל וגם הכה"ג [הכהן גדול] אשר מבניו יש בו בחינה זו כו' שנק' שודמ"ט [שושבינא דמטרוניתא] ועמ"ש בפי' מקץ בד"ה ענין חנוכה ובפי' בהעלותך ע"פ בהעלותך את הנרות).⁹⁰

(וזהו בחינת "שושבינא דמטרוניתא"; לכן כל המסעות נקראים על שם אהרן, שהוא אחד משבעת הרועים המפרנסים את נשמות ישראל. גם הכהן הגדול, שהוא מצאצאיו, יש בו בחינה זו וכו', והוא נקרא "שושבינא דמטרוניתא". ראו גם מה שנכתב בפרשת מקץ, במאמר המתחיל "עניין חנוכה", ובפרשת בהעלותך, על הפסוק "בהעלותך את הנרות".)

במונחי הקבלה, אהרן הוא "שושבינא דמטרוניתא" — השושבין המלווה את הכלה, כנסת ישראל. משום כך גם המסעות נקראים על שמו. הוא אחד מ"שבעת הרועים" המפרנסים את נשמות ישראל, וכל כהן גדול מצאצאיו שותף לתפקיד זה. להרחבה מפנה אדמו"ר הזקן למאמרו על חנוכה (פרשת מקץ) ועל "בהעלותך את הנרות" (פרשת בהעלותך).

והנה כל מ"ב מסעות הם בחי' רצוא ממטה למעלה. וזהו ענין ק"ש [קריאת שמע] אשר בפי' שמע יש שם מ"ב תיבין מואהבת עד ובשעריך וכמ"ש מזה בד"ה והנה מנורת זהב.⁹¹

והנה כל ארבעים ושניים המסעות הם בחינת רצוא מלמטה למעלה. זהו ענין קריאת שמע: בפרשת שמע יש ארבעים ושתי מילים, מ"ואהבת" ועד "ובשעריך", וכפי שנתבאר על כך במאמר המתחיל "והנה מנורת זהב".

כל ארבעים ושניים המסעות הם בחינת רצוא — השתוקקות הנשמה לעלות מלמטה למעלה. בקריאת שמע הדבר מתבטא בארבעים ושתי המילים שמ"ואהבת" ועד "ובשעריך" (דברים ו, ה-ט). להרחבה מפנה אדמו"ר הזקן למאמרו "והנה מנורת זהב".

ואח"כ ויחנו בחיי שוב והוא בחיי ש"ע [שמונה עשרה] שאחר ק"ש [קריאת שמע] שאומרים ברוך אתה הוי' ברוך הוא מלשון בריכה שיוברך ויומשך להיות בבחי' גילוי בחיי אתה שהוא לנוכח. וזהו ובנוחה יאמר שובה⁹² כו'.

ואחר כך, "ויחנו" — בחינת שוב. זוהי בחינת תפילת שמונה עשרה שלאחר קריאת שמע, שבה אומרים "ברוך אתה הוי'". "ברוך" הוא מלשון "ברכה": שתהיה ברכה והמשכה, כדי שהדבר יבוא לידי גילוי בבחינת "אתה", שהיא פנייה ישירה. וזהו [פירוש] "ובנוחה יאמר שובה" וכו'.

החניות, "ויחנו", הן בחינת שוב — המשכת האלוקות חזרה למטה. זו תפילת שמונה עשרה שאחרי קריאת שמע, שברכותיה פותחות במילים "ברוך אתה": "ברוך" קשור ל"ברכה" ומשמעו המשכה; ו"אתה", בלשון פנייה ישירה, מבטא את גילוי ה' ונוכחותו. זהו "ובנוחה יאמר שובה" (במדבר י, לו).

קטע 9 • ו' 23-24

יריחו: ריח הרצון

23 והנה עיקר ותכלית נסיעתן היה לצאת מבחי' מצרים בחיי מיצר וגבול שאפי' [שאפילו] גי'ע [גן עדן] העליון הוא בחיי גבול ומיצר בחיי השגה כו'.

והנה, עיקר ותכלית מסעותיהם היה לצאת מבחינת מצרים — בחינת מיצר וגבול; שכן אפילו גן עדן העליון הוא בחינת גבול ומיצר, בחינת השגה כו'.

התכלית הסופית של המסעות הייתה לצאת מ"מצרים", כלומר מכל מיצר וגבול. אפילו גן עדן העליון, שבו הנשמות נהנות מהשגת האלוקות, הוא מוגבל, מפני שגם להשגה יש גבולות.

ולכן כל המ"ב מסעות נק' הכל אשר יצאו מארץ מצרים והיינו עד חנייתם בירדן יריחו. יריחו הוא בחיי ריח.

ולכן כל ארבעים ושניים המסעות נקראים "אשר יצאו מארץ מצרים", כלומר עד לחנייתם בירדן, ליד יריחו. יריחו היא בחינת ריח.

כך מתיישבת השאלה שבפתיחה: כל אחד מארבעים ושניים המסעות נקרא "יציאה ממצרים", משום שבכל מסע הושאר מאחור גבול נוסף, עד לחנייתם בירדן, ליד יריחו. השם יריחו קשור לריח.

והנה בחיי ריח הוא בחיי הארה מועטת מעצמיות הדבר כמ"ש וריח אפך כתפוחים⁹³ שהריח אינו ממהות התפוח עצמו.

והנה, בחינת הריח היא הארה מועטת מעצמות הדבר, כמו שכתוב: "ורח אפך כתפוחים"; שהרי הריח אינו ממהות של התפוח עצמו.

הריח הוא הארה מועטה בלבד של דבר, ובכל זאת מקורו בעצמותו של אותו דבר. ריחו של תפוח אינו חומר התפוח עצמו (שיר השירים ז, י), אך הוא נושא משהו ממהותו של התפוח.

והנה כתיב וירח את ריח בגדיו ויברכהו⁹⁴ ויתן לך האלקים מטל השמים⁹⁵ כו'. וכן בזהר בלק (קפ"ו ע"א) אמרו בריחא דלבושיכו כו'.

והנה כתוב: "וירח את ריח בגדיו ויברכהו", "ויתן לך האלקים מטל השמים" וכו'. וכן בזהר, בלק (קפ"ו ע"א), אמרו: "בריחא דלבושיכו" וכו'.

יצחק בירך את יעקב לאחר שהריח את "ריח בגדיו" (בראשית כ"ז, כ"ז-כ"ח). בזהר (בלק קפ"ו ע"א) מסופר גם על ילד שידע "בריחא דלבושיכו" — לפי ריח לבושם — שאורחיו לא קראו קריאת שמע בזמנה.

כי בגדים הם בחי' מצות שהם בחי' מקיפים שהם בחי' רצון שלמעלה מהחכמה וההשגה ואורייתא מחכמה נפקת כי בבחי' החכמה יש בו בחי' השגה.

כי הבגדים הם בחינת המצוות, שהן בחינת מקיפים; והן בחינת רצון שלמעלה מחכמה והשגה. ואילו "אורייתא מחכמה נפקת", שכן בבחינת חכמה יש השגה.

הבגדים מסמלים את המצוות, שהן מקיפים: הן נובעות מרצון ה', שלמעלה מחכמה ומהשגה. התורה, לעומת זאת, "יוצאת מחכמה", וחכמה היא בחינה שניתן להשיג.

ולכן נהנים מזיו השכינה⁹⁶ כו' אך בחי' רצון העליון שלמעלה מבחי' חכמה אין בו השגה.⁹⁷

ולכן "נהנים מזיו השכינה" וכו'; אך בבחינת הרצון העליון, שלמעלה מבחינת חכמה, אין השגה.

לכן הנשמות בגן עדן "נהנות מזיו השכינה" (ברכות י"ז ע"א) — מתענוג ההשגה. אבל את הרצון העליון, שלמעלה מחכמה, אי אפשר להשיג כלל.

24 ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] **יפה שעה אחת בתשובה⁹⁸ ומע"ט** [ומעשים טובים] **בעוה"ז מכל חיי**

העוה"ב [העולם הבא] **ושכר מצוה מצוה⁹⁹** היינו המצוה עצמה שלמעלה מעלה מבחי' עוה"ב [עולם הבא]

לכן אמרו חז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא"; וכן: "שכר מצווה — מצווה", כלומר, המצווה עצמה, שהיא למעלה הרבה מבחינת העולם הבא.

לכן נאמר במשנה: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא" (פרקי אבות ד, יז), וכן: "שכר מצווה — מצווה" (פרקי אבות ד, ב). המצווה עצמה, ששורשה ברצון ה', נעלית מן העולם הבא, שעניינו השגה.

ולכן כתיב וירח את ריח בגדיו¹⁰⁰ כו' ויתן לך שמבחי' ריח נמשך בחי' ברכה מטל השמים¹⁰¹

לכן נאמר: "וירח את ריח בגדיו" וגו', "ויתן לך": מן הבחינה של ריח נמשכת בחינת הברכה — "מטל השמים",

ברכת יצחק נמשכה מ"ריח בגדיו": מן הריח, המייצג את בחינת הרצון, נמשכת הברכה, שראשיתה ב"טל השמים".

שהיא תורה שבכתב ומשמ ני הארץ תורה שבעל פה שמקורם ושרשם הוא מבחינת ריח בגדיו המקיפים כו' שהוא למעלה מהחוי"ב [מהחכמה ובינה] שהם תורה שבכתב ותורה שבעל פה דהיינו בחי' רצון העליון

שהיא התורה שבכתב, ו"משמני הארץ" — התורה שבעל פה. מקורן ושורשן הם בבחינת "ריח בגדיו", המקיפים וכו', שהיא למעלה מחכמה ובינה, שהן התורה שבכתב והתורה שבעל פה; כלומר, בחינת הרצון העליון.

"טל השמים" הוא התורה שבכתב ו"משמני הארץ" הם התורה שבעל פה. מקורן של שתיהן הוא ב"ריח בגדיו" — הרצון המקיף, הנעלה מחכמה ובינה, שהן השורשים של התורה שבכתב ושל התורה שבעל פה.

ולכן אין בו בחינת השגה כ"א בבחינת ריח וכמ"ש גבי קרבנות ריח ניחוח להוי".¹⁰² ניחוח הוא לשון נחות דרגא מבחי' ריח נמשך להיות הויה חדשה גבוה מאד נעלה.

לכן אין בו בחינת השגה, אלא בחינת ריח בלבד, וכמו שנאמר על הקרבנות: "ריח ניחוח להוי". "ניחוח" הוא מלשון "נחות דרגא", ירידת מדרגה: מבחינת הריח נמשכת ירידה ונעשית הויה חדשה, נעלית ורמה מאוד.

את הרצון אין תופסים באמצעות השגה, אלא רק בבחינת ריח, כמו הקרבנות הנקראים "ריח ניחוח להוי" (ויקרא א, ט). אדמו"ר הזקן דורש את "ניחוח" מלשון "נחות דרגא", כלומר ירידה: מבחינת הריח נמשכת הויה חדשה ונעלית מאוד.

ולעתיד לבא יתגלה בחי' זו והריחו ביראת¹⁰³ ה' לא למראה עיניו ישפוט כו' דמורח ודאין¹⁰⁴ וזהו ג"כ בחינת ירדן יריחו וכו' ודי"ל [ודי למבין]:

ולעתיד לבוא תתגלה בחינה זו: "והריחו ביראת ה', לא למראה עיניו ישפוט" וגוי' — "דמורח ודאין", הוא מריח ודן. וזהו גם בחינת "ירדן יריחו" וכו'. ודי"ל.

לעתיד לבוא תתגלה בחינה זו: על המשיח נאמר "והריחו ביראת ה', ולא למראה עיניו ישפוט" (ישעיהו יא, ג), והגמרא מסבירה שהוא "מורח ודאין" — מריח ודן (סנהדרין צג ע"ב). זהו גם הפירוש הפנימי של המסע האחרון, בירדן ליד יריחו.

בעבודה

בקריאת שמע התבוננו בכך שהכול בטל לפני ה', עד שהלב יחשוק בו לבדו, בשתי הנטיות. הניחו לאהבה הזאת לשאת עמה את היראה מחטא ואת הרחמים על הניצוץ האלוף שבכם, שנפל לדאגות פרנסה ולתאוות. בשאר היום, כשהתבוננות כבר התפוגגה, הישענו על האהבה הטבעית ועל ההחלטה שנותרה מן התפילה; הכירו באמת של ה' גם בלי להבין, והישארו קשורים אליו. קבלו את מלכותו באהבה, בלי לבעוט בקשיים; ואם אתם רואים ששום דבר אינו מעורר אתכם, רחמו על נשמתכם והפכו את תפילתכם לתחינה לרחמים. עבדו בלי לחוש את האהבה והיראה שלכם, ודעו שהמצוות, רצון ה', נעלות משכר ההשגה.

שאלות לשיחה

1. מדוע המאמר מכנה כל אחד מארבעים ושניים המסעות "יציאה ממצרים", ובאיזה מובן גם גן עדן העליון הוא מעין מצרים?
2. כיצד הדימוי של כבשה השותקת לפני גוזזיה מסביר הן את מקור החיות של הקליפות והן את חיי הנשמה בתוך הגוף?
3. מה ההבדל בין "צלמנו" ל"דמותנו", ומדוע האדם זקוק לשניהם כדי שיתקיים "אין מלך בלא עם"?
4. מדוע המסעות כלפי מעלה כוללים שש בחינות בכל מדה, ואילו ספירת העומר מלמעלה כוללת שבע? מה פירוש לעבוד בלי לחוש את האהבה והיראה של האדם עצמו?
5. על פי המאמר, מה מחזיק את הקשר של האדם עם ה' לאורך היום אחרי התפילה, כשהתבוננות כבר התפוגגה?

הערות

פסוקה 1

1 אלה מסעי

ההערה מפנה תחילה להערות ולמראי המקומות של הרבי על מאמר זה, שנדפסו קודם לכן בכרך, ולמקורות שנאספו שם.

הערת קה"ת

ראה לעיל בהערות וצינונים מכ"ק אדמו"ר (וראה בהנסמן בסה"מ תקס"ח ח"ב ע' תתקלוז הערה 63). ראה ד"ה להבין ענין כתיבת ס"ת תש"ל (סה"מ מלוקט ח"א ע' פט). ד"ה אלה מסעי דתקס"ג מענין מי ברא אלה הובא באוה"ת פ' ויצא (ריב, א). ויש ביאור אלה מסעי — תקס"ג — נת' מי ברא אלה, מי בינה, אליה ו"ק ברא אלה, כי בין בינה לז"א יש פרסה והוא מה שת"ת דאימה [נעשה] כתר לז"א וכן מה שת"ת דז"א נעשה כתר לנוק, עכ"ל. הובא בד"ה היכל הו' מאדמו"ר צ"צ נ"ע ז"ע ועכ"י [נדפס באוה"ת על מאדמו"ר ועינינו ערך אוא"ס בסופו]. [כ].

2 הפסוק הפותח של פרשת מסעי, שבראש רשימת ארבעים ושניים המסעות של ישראל במדבר. המאמר כולו מסביר את הביטויים שבו: "מסעי", "אשר יצאו מארץ מצרים" ו"על יד משה ואהרן".

Numbers 33:1 במדבר ל"ג:א

אַלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאָתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

3 ויהי בנסוע הארון וגו' ובנוחה יאמר

כאשר הארון יצא לדרך, אמר משה: "קומה הוי", ויפוצו אויביו, וינסו משנאיך מפניך". בהמשך המאמר מתפרשים המסעות כמרחקים את "משנאיך".

Numbers 10:35 במדבר י':ל"ה

וַיְהִי בְּנִסְעֵ הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה הִי וַיִּפְצוּ אוֹיְבֶיהָ וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאֶיהָ מִפְּנֶיהָ:

And it came to pass, when the ark set forward, that Moses said: 'Rise up, O L-RD, and let Thine enemies be scattered; and let them that hate Thee flee before Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר י', לה-לו.

4 ובנוחה יאמר שובה ה'

כאשר הארון נח, אמר משה: "שובה הוי", רבבות אלפי ישראל". בפסוקה 22 מתפרשת המנוחה כ"שוב" — ההמשכה שמורידה אלוקות למטה.

Numbers 10:36 במדבר י':ל"ו

וּבְנִחוּתָהּ יֹאמֶר שׁוּבָהּ הָאֵלֶּיךָ רַבְבוֹת אֲלֶפֶי יִשְׂרָאֵל: 22

And when it rested, he said: 'Return, O L-RD, unto the ten thousands of the families of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 נקי מדבר העמים

"והבאתי אתכם אל מדבר העמים". בהערת קה"ת מובא פסוק זה כמקור לכינוי זה של המדבר.

Ezekiel 20:35 יחזקאל כ':ל"ה

וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל־מִדְבַּר הָעַמִּים וְנִשְׁפָּטִיתִי אֶתְכֶם שָׁם פָּנִים אֶל־פָּנִים: and I will bring you into the wilderness of the peoples, and there will I plead with you face to face

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל כ, לה.

6 משה מזכיר לישראל את ה', "המוליך במדבר הגדול והנורא, נחש, שרף ועקרב". הטקסט מצטט זאת בסוגריים משלו, כדי להראות שהמדבר הוא תחומן של הקליפות.

Deuteronomy 8:15 דברים ח':ט"ו

הַמּוֹלִיךְ בַּמִּדְבָּר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא נָחֵשׁ וְעַקְרֵב וְצִמְאֹן אֲשֶׁר אֵין־מַיִם הַמוֹצִיא לָךְ מֵמִים מִצּוֹר הַחֲלָמִישׁ:

who led thee through the great and dreadful wilderness, wherein were serpents, fiery serpents, and scorpions, and thirsty ground where was no water; who brought thee forth; water out of the rock of flint

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 כנסיי נקי בשם רחל

בפירושו "רחל מבכה על בניה" אומר הזוהר שכנסת ישראל נקראת רחל, ומביא את הפסוק "כרחל לפני גוזיה נאלמה": כאשר האומות שולטות, קולה נפסק. בהערת קה"ת מובא הדבר כמקור לכינוי כנסת ישראל "רחל".

Zohar II, 29b ז"ב כט, ב

הערת קה"ת

ז"ב כט, ב. [כ].

8 "קול ברמה נשמע... רחל מבכה על בניה". הפסוק מציג את רחל כאם העם כולו, המתאבלת על גלותו.

Jeremiah 31:15 ירמיהו ל"א:ט"ו

כֹּה אָמַר הָאֵלֹהִים הַיְיָ קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רָחֵל מִבְּכָה עַל־בְּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהַנְחִיחַם עַל־בְּנֶיהָ כִּי אֵינָנּוּ:

Thus saith the L-RD: A voice is heard in Ramah, Lamentation, and bitter weeping, Rachel weeping for her children; She refuseth to be comforted for her children, .Because they are not

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 רחל מבכה על בני

"קול ברמה נשמע... רחל מבכה על בניה". הפסוק מציג את רחל כאם העם כולו, המתאבלת על גלותו.

Jeremiah 31:15 ירמיהו ל"א:ט"ו

כֹּה אָמַר הָאֵלֹהִים הַיְיָ קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רָחֵל מִבְּכָה עַל־בְּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהַנְחִיחַם עַל־בְּנֶיהָ כִּי אֵינָנּוּ:

Thus saith the L-RD: A voice is heard in Ramah, Lamentation, and bitter weeping, Rachel weeping for her

14 בדיה והיה אור הלבנה

המאמר הזה מסביר מדוע אנו מתפללים: "מהרה ישמע... קול חתן וקול כלה" — בזמן הזה עדיין אין "קול כלה". זוהי אותה שתיקה של מלכות המתוארת כאן במילים "רחל לפני גוזייה נאלמה".

הערת קה"ת

לעיל פ' צו (ט, ב).

15 והיה אור הלבנה

"והיה אור הלבנה כאור החמה". אלו הן מילות הפתיחה של המאמר בפרשת צו שאליו מתייחס הטקסט.

Isaiah 30:26 ישעיהו ל:כ"ו

והיה אור־הלִבְנָה כְּאוֹר הַחֶמֶד וְאוֹר הַחֶמֶד יִהְיֶה שְׁבַע־תַּיִם כְּאוֹר שְׁבַע־הַיָּמִים כְּיוֹם חֲבַשׁ ה' אֶת־שִׁבְרֵ עַמּוֹ וּמַחֲץ מַכְתּוֹ יִרְפָּא:

Moreover the light of the moon shall be as the light of the sun, And the light of the sun shall be sevenfold, as the light of the seven days, In the day that the L-RD bindeth up the bruise of His people, And healeth the stroke of their wound

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 ובביאור והיה מספר בניי

הקטע שם מסביר שכל מה שיורד לבריא, יצירה ועשייה עובר דרך הכלים והלבושים החיצוניים, שבהם הטוב והרע מעורבים, ולכן הוא מוסתר ומתגשם; אפילו המן לא יכול היה להתברר לגמרי עד קץ הימים. הדבר מקביל לנקודה כאן: הכוחות החיצוניים מקבלים רק דרך לבושים ושערות מסתירים.

הערת קה"ת

לעיל פ' במדבר (ז, סע"ב).

17 והיה מספר בניי

"והיה מספר בני ישראל כחול הים". אלו הן מילות הפתיחה של הביאור בפרשת במדבר שאליו מתייחס הטקסט.

Hosea 2:1 הושע ב:א'

וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר־יֹאמַר לָהֶם לֹא־עָמִי אַתֶּם יֹאמַר לָהֶם בְּנֵי אֱלֹהִי:

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it shall come to pass that, instead of that which was said unto them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye are the children of the living G-d

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 נעשה אדם בצלמנו

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, וירדו כדגת הים". צלמו ודמותו של האדם הם שמקנים לו שליטה, ופסקאות 5-6 מבארות אותן כשתי האחדויות.

Genesis 1:26 בראשית א:כ"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדִמוּתֵנוּ וַיְרִדּוּ כְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, כו.

children; She refuseth to be comforted for her children, .Because they are not

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמיי לא, יד.

10 כרחל לפני גוזייה נאלמה

"כרחל לפני גוזייה נאלמה, ולא יפתח פיו". המילה "רחל", שפירושה כבשה, היא גם שמה של רחל, והפסוק נעשה לדימוי המרכזי במאמר.

Isaiah 53:7 ישעיהו נ"ג:ז

נָגַשׁ וְהוּא נֶעְנֶה וְלֹא יִפְתַּח־פִּיו כִּשְׁה לַטֶּבַח יוֹכַל וְכָרְחַל לִפְנֵי גּוֹזִיָּה נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּיו:

He was oppressed, though he humbled himself And opened not his mouth; As a lamb that is led to the slaughter, And as a sheep that before her shearers is dumb; Yea, he opened not his mouth

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נג, ז. ושם וכרחל. [כ].

פסוקה 3

11 ומלכותו בכל משלה

"הוי כונן את כסאו בשמים, ומלכותו שולטת בכול". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "בכול" כפשוטה: גם הכוחות החיצוניים מקבלים חיות ממלכות ה'.

Psalms 103:19 תהילים ק"ג:י"ט

ה' בַּשָּׁמַיִם הִכִּין כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה:

The L-RD hath established His throne in the heavens; And His kingdom ruleth over all

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קג, יט.

פסוקה 4

12 נאלמתי דומי

"נאלמתי דומי, החשיתי מטוב". הפסוק מתאר את שתיקתו של הדיבור האלוקי כלפי הכוחות החיצוניים.

Psalms 39:3 תהילים ל"ט:ג'

נֶאֱלַמְתִּי דוּמְיָה הִחֲשִׁיתִי מְטוֹב וּכְאֹבִי נֶעְכָּר:

I was dumb with silence; I held my peace, had no comfort; and my pain was held in check

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לט, ג.

13 שתיקה ודומיה

לפי ההערה, יהל אור, p. 146, מפנה לקטע זה העוסק ב"שתיקה ודומיה" של הדיבור האלוקי.

הערת קה"ת

ביהל אור עי קמו מציין לכאן.

19 אדם אתם

"ואתן צאני צאן מרעיתי, אדם אתם". חז"ל לומדים מכך שעם ישראל נקרא אדם.

Ezekiel 34:31 יחזקאל ל"ד:ל"א

וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מְרֻעֵי אֶדֶם אֲתֶם אֲנִי אֶלְקֵיכֶם נְאֻם אֲדֹנָי ה' And ye My sheep, the sheep of My pasture, are men, and I 'am your G-d, saith the L-rd GOD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל לד, לא.

20 אתם קרויים אדם

התלמוד מפרש את דברי יחזקאל "אדם אתם" במונח "אתם קרויים אדם". כגון הדברים קושרים את עם ישראל לאדם שנברא בצלם אלקים.

Yevamot 61a:1-3 יבמות ס"א א"א-ג'

קְבִירֵי גוֹיִם אֵינָם מְטַמְּאִין בְּאֶהָל, שְׁנֵאמַר: "וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מְרֻעֵי אֶדֶם אֲתֶם". אֲתֶם קְרוּיִין אֶדֶם, וְאֵין הַגּוֹיִם קְרוּיִין אֶדֶם. מִיִּתְבָּר: "וְנִפְשׁ אֶדֶם שֶׁשָּׂה עֹשֶׁר אֶלְהִי! מִשּׁוֹם בְּהֶמָּה. "אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהּ הִרְבֵּה מִשְׁתִּים עֹשֶׁר רְבוּא אֶדֶם אֲשֶׁר לֹא יָדַע בֵּין קְמִינוֹ לְשִׁמְאֻלוֹ (וּבְהֶמָּה רְבָה)!" מִשּׁוֹם בְּהֶמָּה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar I, 20b זח"א כ, ב

הערת קה"ת

יבמות סא, א. זח"א כ, ב.

21

"כמו כבשה לפני גוזייה, היא נאלמת דום". אדמו"ר הזקן מדגיש את המילים "לפני גוזייה": דיבורו של ה' שותק כלפי מי שנוטלים ממנו רק את ה"צמר" החיצוני.

Isaiah 53:7 ישעיהו נ"ג:ז

נֶגֶשׁ וְהוּא נִעְנֶה וְלֹא יִפְתַּח-פִּיו כְּשֶׁה לְטֹבַח יוֹכַל וּכְרָחֵל לִפְנֵי גּוֹזִיָּה נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּיו:

He was oppressed, though he humbled himself And opened not his mouth; As a lamb that is led to the slaughter, And as a sheep that before her shearers is dumb; Yea, he opened not his mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 5

22 צלמנו ודמותנו

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". המאמר מפרש את שתי המילים כביטוי ליחודא עילאה וליחודא תתאה.

Genesis 1:26 בראשית א':כ"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמוֹתֵנוּ וַיִּרְדּוּ בְּדֹגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הָאָרֶץ וּבְכָל-הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon 'the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 אני הווי לא שניתי

"כי אני הווי לא שניתי". הפסוק מלמד שהבריאה לא חוללה שינוי בה'.

Malachi 3:6 מלאכי ג':ו'

כִּי אֲנִי ה' לֹא שֶׁנִּיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֹא קִלִּיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 אתה הוא עד שלא נבה"ע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

נוסח התפלה. וראה הקי' השלי"ה בתחלתה.

25 כולא קמי' כלא ממש חשיבא

הוזהר אומר שה' הוא שורש כל העולמות, "וכלא קמיה כלא חשיב" — הכול נחשב לפניו לאין. זהו יחודא עילאה.

Zohar I, 11b זח"א י"א, ב

הערת קה"ת

זח"א י"א, ב.

26 ועל דמות הכסא

במראה המרכבה נאמר: "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם". אדמו"ר הזקן משתמש במילים "דמות" ו"מראה" כדי לתאר את האופן שבו העולם נראה כאילו הוא קיים.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א':כ"ו

וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁוֹ כְּמֶרְאָה אֶבֶן-סַפִּיר דְּמוּת כֶּסֶף וְעַל דְּמוּת הַכֶּסֶף דְּמוּת כְּמֶרְאָה אֶדֶם עָלָיו מְלַמְעָלָה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, כו.

פסוקה 6

27 כולא קמיה כלא חשיב

"הכול נחשב לפניו כאין". היחוד העליון רואה את העולם כפי שמתואר בוזהר.

Zohar, Introduction 20:188-22:199 ספר זוהר, הקדמה כ"קפ"ח-כ"ב:קצ"ט

The genuine type is that which makes a man fear his Master because He is the mighty ruler, the rock and foundation of all worlds, before whom all existing things are as nought, as it has been said: "and all the inhabitants of the earth are as nought" (Dan. 4, 32), and place his goal in that spot which is called yir'ah (fear)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

28 עי"פ ראשי המטות

במאמר זה מוסברת הענווה כביטול של יחודא עילאה: התייחסות אל עצמו כאל אין ואפס ממש, שהרי הכול לפני ה' "נחשב כלא". לאחר מכן נדרש הפסוק "וידבר משה אל ראשי המטות" כהפניית מדות הנפש אל החסד ואל

feet, and with twain he did fly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי ו, ב.

פסוקה 9

34 כי מן המים משיתיהו

בת פרעה "קראה את שמו משה, ואמרה: כי מן המים משיתיהו". אדמו"ר
הזקן מציין שהשם הוא בצורת הווה פעילה.

Exodus 2:10 שמות ב'י'

וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַתִּבְאֶהוּ לְבַת־פְּרֹעָה וַיְהִי־לָהּ לְבֵן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר
כִּי מִן־הַמַּיִם מְשִׁיתֶהוּ:

And the child grew, and she brought him unto Pharaoh's
daughter, and he became her son. And she called his name
'Moses, and said: 'Because I drew him out of the water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ב, י.

35 דלה דלה לנו

בנות יתרו סיפרו לאביהן שאיש מצרי הציל אותן, "וגם דלה דלה לנו".
הפסוק מתאר את משה כמי שדולה, והמאמר מפרש זאת כהמשכת אור
אלוקי.

Exodus 2:19 שמות ב'י"ט

וַתֹּאמֶרְךָ אִישׁ מִצְרִי הֲצִילָנוּ מִיַּד הָרָעִים וְגַם־דָּלָה דָּלָה לָנוּ וַיִּשְׁקֶךָ אֶת־
הַצֵּאן:

And they said: 'An Egyptian delivered us out of the hand of
the shepherds, and moreover he drew water for us, and wa-
'tered the flock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ב, יט.

פסוקה 10

36 הנה מקום אתי

ה' אמר למשה: "הנה מקום אתי". המדרש מפרש זאת כהוראה שהעולם
נמצא בתוך ה'.

Exodus 33:21 שמות ל"ג:כ"א

וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה מְקוֹם אֲתִי וְנִצַּבְתָּ עַל־הַצּוּר:

And the L-RD said: 'Behold, there is a place by Me, and thou
shalt stand upon the rock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לג, כא.

37 הוא מקומו של עולם

המדרש שואל מדוע ה' נקרא "מקום", ומשיב: "הוא מקומו של עולם, ואין
העולם מקומו", ומביא ראיה מן הפסוק "הנה מקום אתי".

Bereshit Rabbah 68:9 בראשית רבה ס"ח:ט'

... שהוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו, מן מה דכתיב (שמות
לג): הנה מקום אתי, הוי, הקדוש ברוך הוא מקומו של עולם, ואין
עולמו מקומו. אמר רבי יצחק: כתיב (דברים לג): מעונה אלקי קדם,

אהבת ה', באמצעות הרצון שכלב הנמשך משה, בחינת דעת עליון
שלמעלה מהעולמות.

הערת קה"ת

לעיל פב, א.

29 ראשי המטות

"וידבר משה אל ראשי המטות". אלו הן מילות הפתיחה של המאמר בפרשת
מטות, שאליו מתייחס הטקסט.

Numbers 30:2 במדבר ל"ב:

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי הַמָּטוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'
And Moses spoke unto the heads of the tribes of the children
of Israel, saying: This is the thing which the L-RD hath
commanded

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

30 אין מלך בלא עם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

עמק המלך ש' שעשועי המלך רפ"א. ס' החיים פ' הגאולה, פ"ב. בחיי וישב
לח, ל.

31 אין מלך בלא עם

רבנו בחיי מסביר שראש השנה, תחילת מעשיו של ה', הוא הזמן שבו אנו
קוראים לו מלך, "שאינו מלך בלא עם". אדמו"ר הזקן משתמש באמירה זו
כדי להסביר מדוע ברא ה' את האדם.

Rabbeinu Bahya, Bereshit 38:30 רבנו בחיי, בראשית ל"ח:ל'

32 לך הי הגדולה

ברכתו של דוד, "לך הוי' הגדולה והגבורה והתפארת ... לך הוי'
הממלכה", מונה את שבע המדות מחסד ועד מלכות. כאן מתוארות כל שבע
המדות כשהן נמסרות לה'.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:יא

לָךְ הִי הַגְּדֹלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׂמַיִם וּבָאָרֶץ
לָךְ הִי הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכָל לְרֹאשׁ:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glo-
ry, and the victory, and the majesty; for all that is in the
heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O
L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כט, יא.

פסוקה 8

33 ובשתים יעופף

לשרפים היו שש כנפיים: "בשתיים יכסה פניו, ובשתיים יכסה רגליו,
ובשתיים יעופף". הפסוק מובא בהקשר לתנועה כלפי מעלה של שם מ"ב.

Isaiah 6:2 ישעיהו ו':ב'

שָׂרְפִים עֹמְדִים מֵעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאַחַד בְּשָׂתַיִם יִכְסֶּה פָּנָיו
וּבְשָׂתַיִם יִכְסֶּה רַגְלָיו וּבְשָׂתַיִם יְעוּפֵף:

Above Him stood the seraphim; each one had six wings:
with twain he covered his face and with twain he covered his

שהוא מודד לה הוי מודה לו במאד מאד. לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח, שהוא מקונו כנגד בית קדשי הקדשים. לא יקנס להר הפית במקלו, ובמנעלו, ...

One must bless [G-d] for the evil in the same way as one blesses for the good, as it says, "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might" (Deuteronomy 6:5). "With all your heart," with your two impulses, the evil impulse as well as the good impulse. "With all your soul" even though he takes your soul [life] away from you. "With all your might" with all your money. Another explanation, "With all your might" whatever ... treatment

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

42 ואהבת את ה'א

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך". המאמר מסביר שאהבה היא "אבה" — רצון.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ה.

43 אהבה הוא מלשון אבה

גם שם אהבה מוסברת מלשון אבה, כלומר רצון: הכוונה היא שרצונו וחפצו של האדם יהיו לה'. הקטע מסביר מדוע הפסוקים שהוא דן בהם פותחים ב"לאהבה את הוי' אלקיך".

הערת קה"ת

ראה לעיל פי' נשא כו, ב. לקמן ואתחנן ט, ב. שה"ש יז, א. תו"א לב, ג. ובכ"מ.

44 ועמך לא חפצתי

"מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ". הפסוק מבטא את רצון הלב בה לבדו.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חִפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

פסוקה 12

45 כי עוונותיכם מבדילים

"אבל עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם". פסוק זה מסביר מדוע יראת החטא היא יראה מפני היפרדות מאחדותו של ה'.

Isaiah 59:2 ישעיהו נ"ט:ב

כִּי אִם־עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִיוּ מִבְדִּילִים בֵּינְכֶם לְבִין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטְאוֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָנִים מִפְּנֵי מַשְׁמוֹעַ:

But your iniquities have separated Between you and your G-d, And your sins have hid His face from you, That He will

אין אנו יודעים אם הקב"ה מעונו של עולמו ואם עולמו מעונו, מן מה דכתיב (תהלים ז): ה' מעון אתה, הוי. הקדוש ברוך הוא מעונו של עולמו, ואין עולמו מעונו. אמר רבי אבא בר יודן: לגבור, שהוא רוכב על הסוס וכליו משופעים אילך ואילך, הסוס טפילה לרוכב ואין הרוכב טפילה לסוס, שנאמר (חבקוק ג): כי תרכב ...

He encountered the place and spent the night there because the sun had set; he took from the stones of the place, which he placed beneath his head, and lay down in that place" (Genesis 28:11). "He encountered [vayifga] the place" - Rav Huna said in the name of Rabbi Ami: Why do they change the name of the Holy One blessed be He and call Him the Omnipresent [hamakom]? It is because He is the place [mekomo] of the world, and His world is not His place.

... From what

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר סח, ט. עלייק פט, א. וש"נ. [כ].

פסוקה 11

38 דלה דלה לנו

"והוא ודאי דלה לנו מים". אדמו"ר הזקן מדגיש את המילים "לנו": מה שמשה ממשיך נועד לעם ישראל.

Exodus 2:19 שמות ב':י"ט

וְתֹאמְרוּן אִישׁ מִצְרִי הֵצִילֵנוּ מִיַּד הָרָעִים וְגַם־דָּלָה דָּלָה לָנוּ וַיִּשְׁקֵךְ אֶת־הַצֹּאן:

And they said: 'An Egyptian delivered us out of the hand of the shepherds, and moreover he drew water for us, and watered the flock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 שמע ישראל

"שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד": שם מילים, שהמאמר מכנה יחודא עילאה.

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הָאֱלֹהִינוּ הָאֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 בכל לבבך בשני יצריך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכות פ"ט, מ"ה.

41 בכל לבבך בשני יצריך

המשנה מסבירה את "בכל לבבך" כ"בשני יצריך, ביצר טוב וביצר הרע". כאן הכוונה היא להפנות כל מידה אל ה', גם את מידותיה של הנפש הבהמית.

Mishnah Berakhot 9:5 משנה ברכות ט:ה

חַיֵּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה כְּשֶׁשָּׁהָא מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה, שְׁנֶאֱמַר (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֶת יי' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. בְּכָל לִבְּךָ, בְּשֵׁנֵי יִצְרֵיךָ, בְּיֵצֶר טוֹב וּבְיֵצֶר רָע. וּבְכָל נַפְשְׁךָ, אֲפִלּוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. וּבְכָל מְאֹדְךָ, בְּכָל מְוֹנֶה. דָּבָר אֲחֵר בְּכָל מְאֹדְךָ, בְּכָל מְדָה וּמְדָה

.not hear

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נט, ב. ושם אי" כי אם [היו מבדילים]. [כ].

46 וידבר משה אל ראשי המטות

מילות הפתיחה של המאמר בפרשת מטות, שהובאו לעיל בפסקה 6, שבסופו נדונה יראת החטא.

Numbers 30:2 במדבר ל"ב:

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' And Moses spoke unto the heads of the tribes of the children of Israel, saying: This is the thing which the L-RD hath commanded.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 ויקח קרח

"ויקח קורח": מילות הפתיחה של המאמר שאליו מפנה הטקסט בעניין יראת החטא והתכלת.

Numbers 16:1 במדבר ט"ז:

וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהָת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וָאֲבִירָם בְּנֵי אֶלְיָאֵב וְאוֹן בֶּן־פִּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן:

Now Korah, the son of Izhar, the son of Kohath, the son of Levi, with Dathan and Abiram, the sons of Eliab, and On, the son of Peleth, sons of Reuben, took men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 מאיגרא רמה

כשקרא את מגילת איכה קרא רבי: "מגג גבוה לבור עמוק!" כאן מתואר כיצד ניצוץ הנשמה יורד אל הגוף.

Chagigah 5b:16-17 חגיגה ה' ב:ט"ז-י"ז

רבי הוה נקיט ספר קינות וקא קרי בגויה, כי מטא להאי פסוקא "השליה משמים ארץ" — נפל מן ידיה, אמר: מאיגרא רם לבירא עמיקתא. רבי ורבי חייא הוו שקלי ואזלי באורחא, כי מטו לההוא מתא, אמרי: איכא צורבא מרבנן הקא? גזיל וניקביל אפיה. אמרי: איכא צורבא מרבנן הקא, ומאור עינים הוא. אמר לקה רבי חייא לרבי: תיב את, לא תולול בגשיאותה. איזיל אנא ואקביל אפיה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה ה, ב. [כ].

49 יעקב חבל נחלתו

"כי חלק הוי' עמו, יעקב חבל נחלתו". פסוק זה מראה את מקורה הנעלה של הנשמה.

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט

כי חלק Havayah עמו יעקב חבל נחלתו:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of His inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לב, ט.

50 וישראל עלו במחשבה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ב"ר רפ"א.

51 וישראל עלו במחשבה

המדרש מונה דברים שקדמו לבריאת העולם: האבות, ישראל, בית המקדש ושמו של משיח "עלו במחשבה" להיברא. כאן הדבר מראה עד כמה הנשמה הייתה נעלית לפני ירידתה.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א'ד'

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו' ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קניית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, ב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו' שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אהבה ברכי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם,

...

In the beginning, G-d created" – six items preceded the creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

פסקה 13

52 כרחל לפני גוויזה

"כשה לפני גוויזה". הפסוק שתיאר את שתיקתה של מלכות מתאר כעת את הנשמה, שהגוף משתמש ב"שערה".

Isaiah 53:7 ישעיהו נ"ג:ז

גִּישׁ וְהוּא נֶעֱנָה וְלֹא יַפְתִּחַ־פִּיו כִּשְׂה לִטְבַּח יוֹכֵל וְכֹרַח לִפְנֵי גִזְיָה נֶאֱלָמָה וְלֹא יַפְתַּח פִּיו:

He was oppressed, though he humbled himself And opened not his mouth; As a lamb that is led to the slaughter, And as a sheep that before her shearers is dumb; Yea, he opened not his mouth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 14

53 ברחמיך הרבים רחם עלינו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

54 לית מחשבה תפיסא ביה

בתפילתו של אליהו ("פתח אליהו") שבתחילת תיקוני זוהר: "אתה נעלה מכל הנעלים... אין מחשבה תופסת כך כלל". כאן מוסבר מדוע אין אנו

יכולים לאמוד את נפילת הנשמה.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תקוני זוהר י"ז א:י"ב-י"ג

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסייא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

55 לית מח' תפיסא ב'י

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי").

56 שהוא המדע והוא היודע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

רמב"ם הלי יסוה"ת ב, י.

57 שהוא המדע והוא היודע

הרמב"ם כותב שה' אינו יודע באמצעות ידיעה שמחוץ לו: הוא היודע, הידוע והידיעה עצמה. כאן מוסבר מדוע רק ה' יודע את מלוא מידת ירידתה של הנשמה.

Mishneh Torah, Foundations of the Torah 2:10 הלכות יסודי התורה ב:י

... שאלמלי הנה חי בחיים יודע בדעה חוץ ממנו היו שם אלהות הרבה הוא וחייו ודעתו. ואין הדבר כן אלא אחד מכל צד ומכל פנה ובכל דרך יחיד. נמצאת אלה אומר הוא היודע והוא הידוע והוא הדעה עצמה הכל אחד. ודבר זה אין כח בפה לאמר ולא באזן לשמעו ולא בלב האדם להכירו על ברי. ולפיכך אומר חי פרעה וחי נפשך ואין אומר חי ה' אלא חי ה'. שאין הבורא וחייו שנים כמו חיי הגופים החיים או כחיי המלאכים. לפיכך ...

The Holy One, blessed is He! recognizes His Own Truth and knows it as it really is; and He does not know with an intelligence which is apart from Himself, as we know, for, we and our intelligence are not one, but the Creator, may He be blessed! and His Intelligence and His Life are One from every lateral, angle and manner of Unity. Since but for this, He would live a life and understand with an intelligence apart from Himself, then there would be many gods, He, His ... life

Torat Emet 363 (Public Domain) • Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain)

58 ויקר תפארת גדולתו

הפסוק מתאר את המלך המציג לראווה "את פאר הדר גדולתו". אדמו"ר הזקן משתמש במילותיו כדי לתאר את גדולת ה' ואת התפארת שממנה נמשכות הרחמים.

Esther 1:4 אסתר א:ד'

בהראתו את עשר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו ימים רבים שמונים ומאת יום:

when he showed the riches of his glorious kingdom and the honour of his excellent majesty, many days, even a hundred

.and fourscore days

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 15

59 בשכלו — אך כל היום

ההערה מפנה לאור התורה על קורח בעניין הקטע הזה, העובר מההתבוננות שבקריאת שמע אל הדבר שמחזיק את האדם בשאר שעות היום.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת קרח ע' תרסג.

60 הלואי שיתפלל אדם כל היום

רבי יוחנן אמר: "הלואי שאדם יתפלל כל היום כולו". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שתפילה מתמדת היא מעבר ליכולתנו.

Berakhot 21a:13 ברכות כ"א א:י"ג

ורבי אלעזר אומר: ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא — חוזר וקורא קריאת שמע. ספק התפלל ספק לא התפלל — אינו חוזר ומתפלל. ורבי יוחנן אומר: ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו.

R. Eleazar said : If one is in doubt whether he has read the Shema' or not, he should repeat it ; but if he is in doubt whether he has said the Tefillah or not, he need not repeat it.

.But R. Johanan said: Would that a man could pray all day

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות כא, א.

61 עם קשה עורף

משה מתפלל: "כי עם קשה עורף הוא". אדמו"ר הזקן מפרש את העקשנות ככוח לדבוק בה'.

Exodus 34:9 שמות ל"ד:ט'

ויאמר אס-נא מצאתי חן בעיניך אד-ני ילד-נא אד-ני בקרבנו כי עם קשה-עורף הוא וסלקת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:

And he said: 'If now I have found grace in Thy sight, O L-rd, let the L-rd, I pray Thee, go in the midst of us; for it is a stiff-necked people; and pardon our iniquity and our sin, and 'take us for Thine inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ט. וראה שמו"ר ספמ"ב.

62 חלק הוי' עמו

"כי חלק הוי' עמו; יעקב חבל נחלתו". זהו המקור לאהבה הטבעית שבכל נפש יהודית.

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט'

כי חלק Havayah עמו יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of His inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 עם קשה עורף

המדרש אומר ש"קשה עורף" נשמע לכאורה לגנאי, אך למעשה הוא שבח:

ישראל הם "או יהודי או צלוב". הערת קה"ת מפנה לכך כאן.

Shemot Rabbah 42:9 שמות רבה מ"ב:ט'

ויאמר ה' אל משה ראיתי את העם הזה - מהו והנה עם קשה עורף הוא? אמר ר' יהודה בן פולויה בשם רבי מאיר: ראויים הן להערה. אמר רב יקים: שלושה חצופים הם: חצוף בחיה, כלב, בעוף, תרנגול. ובאומות - ישראל. אמר ר' יצחק בר רדיפא בשם ר' אמי: אתה סבור שהוא לגנאי ואינו אלא לשבחון, או יהודי, או צלוב. אמר רבי אבין: עד עכשיו קורין את ישראל בחוצה לארץ: האומה של קשה עורף. אמר רב נחמן: תדע לך, שהם קשים. כשבא הקב"ה ליתן להם את התורה, מה כתיב בהם (שמות ...) ...

The L-rd said to Moses: I have seen this people and, behold, it is a stiff-necked people" (Exodus 32:9). "The L-rd said to Moses: I have seen this people, [and behold, it is a stiff-necked people]" (Exodus 32:9) - what is, "behold, it is a stiff-necked people"? Rabbi Yehuda ben Polvaya said in the name of Rabbi Meir: They were deserving of being beheaded. Rav Yakim said: There are three impudent ones. The most impudent among the beasts is the dog; among the ... ,birds, the rooster; and among the nations

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

פסוק 16

64 גי עזים הם ישראל באומות

ריש לקיש אמר: "שלושה עזים הם: ישראל בין האומות, הכלב בין החיות והתרנגול בין העופות". כאן העזות היא הכוח של נצח באהבת ה'.

Beitzah 25b:8-9 ביצה כ"ה ב:ח-ט'

והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש, שלשה עזין הן: ישראל באומות, כלב בחיות, תרנגול בעופות. ויש אומרים: אף עז בבהמה דקה. ויש אומרים: אף צלף באילנות. שחטה בשדה — לא קביאנה במוט. תנו רבנן: אין הסומא יוצא במקלו, ולא הרוצה בתרמילו. ואין יוצאיו בכסא — אחד האיש ואחד האשה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ביצה כה, ב.

65 שיתפלל אדם כל היום

"הלואי שאדם יתפלל כל היום כולו". הסוגריים מפרשים זאת כהחלטה להתפלל במשך כל היום.

Berakhot 21a:13 ברכות כ"א א:י"ג

ורבי אלעזר אמר: ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא — חוזר וקורא קריאת שמע. ספק התפלל ספק לא התפלל — אינו חוזר ומתפלל. ורבי יוחנן אמר: ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו.

R. Eleazar said : If one is in doubt whether he has read the Shema' or not, he should repeat it ; but if he is in doubt whether he has said the Tefillah or not, he need not repeat it.

But R. Johanan said: Would that a man could pray all day

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

66 ועשית ציץ

"ועשית ציץ זהב טהור". אלו הן מילות הפתיחה של המאמר שאליו מתייחס

הטקסט.

Exodus 28:36 שמות כ"ח:ל"ו

ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חתם קדש לה'

And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 מצח אהרן

"והיה על מצחו של אהרן". המצח קשור לנצח, לכוח ההחלטה.

Exodus 28:38 שמות כ"ח:ל"ח

והיה על־מצח אהרן ונשא אהרן את־עוֹן הַקִּדָּשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל־מִתְנַת קִדְּשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל־מִצְחוֹ תָּמִיד לְרִצּוֹן לָהֶם לְפָנָי ה'

And it shall be upon Aaron's forehead, and Aaron shall bear the iniquity committed in the holy things, which the children of Israel shall hallow, even in all their holy gifts; and it shall be always upon his forehead, that they may be accepted before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 וגם נצח ישראל לא ישקר

"וגם נצח ישראל לא ישקר". בפסוק מופיעה המילה "נצח", שהמאמר קושר למצח.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וְגַם נִצָּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקֶר וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is not a man, that He should repent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 ויאבק איש עמו

"ויותר יעקב לבדו, ויאבק איש עמו עד עלות השחר". אדמו"ר הזקן רואה בכך את מה שהראה ה' ליעקב על הדורות הבאים.

Genesis 32:25 בראשית ל"ב:כ"ה

ויותר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלֹת הַשָּׁחַר:

And Jacob was left alone; and there wrestled a man with him until the breaking of the day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 בכך ירכו

"ויגע בכך ירכו". המאבק מגיע לירך, מקום הנצח.

Genesis 32:26 בראשית ל"ב:כ"ו

וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף־יָרְכּוֹ וַיַּחַקַע כַּף־יָרְכּוֹ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ:

And when he saw that he prevailed not against him, he touched the hollow of his thigh; and the hollow of Jacob's thigh was strained, as he wrestled with him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 17

71 ציון במשפט תפדה

"ציון תיפדה במשפט ושביה בצדקה". אלה מילות הפתיחה של מאמר שהטקסט מפנה אליו בעניין ההודאה.

Isaiah 1:27 ישעיהו א':כ"ז

צִיּוֹן בַּמִּשְׁפָּט תִּפְדֶּה וְשָׁבִיָּה בַצְּדָקָה:

Zion shall be redeemed with justice, And they that return of
her with righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 והיה מספר בניי

"והיה מספר בני ישראל כחול הים". אלה מילות הפתיחה של המאמר
בפרשת במדבר שהטקסט מפנה אליו.

Hosea 2:1 הושע ב:א

והיה מספר בני־ישראל כחול הים אשר לא־ימד ולא יספר והיה במקום
אשר־יאמר להם לא־עמי אתם ואמר להם בני־אלי־הי:

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand
of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it
shall come to pass that, instead of that which was said unto
them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye
'are the children of the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 ונקבצו בניי ובני יהודה

"ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו". הטקסט מפנה לדיון בפסוק זה באותו
מאמר.

Hosea 2:2 הושע ב:ב

ונקבצו בני־יהודה ובני־ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן
הארץ כי גדול יום יזרעאל:

And the children of Judah and the children of Israel shall be
gathered together, and they shall appoint themselves one
head, and shall go up out of the land; for great shall be the
day of Jezreel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 כי כל בשמים

"כי כל בשמים ובארץ" הוא הביטוי בברכתו של דוד המקביל ליסוד, המידה
המקשרת.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:יא

לה ה' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כִּי־כל בשמים ובארץ
לה ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glo-
ry, and the victory, and the majesty; for all that is in the
heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O
L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 18

75 לאהבה את ה' אליך כי הוא חיך

"לאהבה את ה' אליך, לשמוע בקולו ולדבקה בו, כי הוא חיך". כאן
הקבלה של מלכותו מצטרפת לאהבה.

Deuteronomy 30:20 דברים ל:כ

לא־הבה את־ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ וּלְדַבְּקָה־בוּ כִּי הוּא חַיִּךְ וְאַרְךָ יָמֶיךָ
לְשִׁכְתָּ עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁפַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתַת
לָהֶם:

to love the L-RD thy G-d, to hearken to His voice, and to
cleave unto Him; for that is thy life, and the length of thy
days; that thou mayest dwell in the land which the L-RD

swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob,
to give them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 שום תשים עליך מלך

"שום תשים עליך מלך". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על קבלת מלכותו של ה'.

Deuteronomy 17:15 דברים י"ז:ט"ו

שׁוּם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקִּרְבֵּי אָחִיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ
מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אָחִיךָ הוּא:

thou shalt in any wise set him king over thee, whom the
L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren
shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreign-
er over thee, who is not thy brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 מלכותך מלכות כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים". הפסוק מראה שחיותם של כל העולמות באה
ממלכות.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשִׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion
endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 אין מלך בלא עם

דברי רבנו בחיי, "אין מלך בלא עם", המובאים בהערת קה"ת לפסוקה 7.
כאן הם מסבירים מדוע המלכות מעניקה חיים.

Rabbeinu Bahya, Bereshit 38:30 רבנו בחיי, בראשית ל"ח:ל'

79 יראת ה' לחיים

"יראת ה' לחיים". הפסוק מסביר את "כי הוא חיך" כחיים הבאים
באמצעות יראה.

Proverbs 19:23 משלי כ"ט:כ"ג

יִרְאֵת ה' חַיִּים וְשֹׁבַע יִלְוֶה פִּלִּיפֹקֶד רָע:

The fear of the L-RD tendeth to life; And he that hath it shall
abide satisfied, He shall not be visited with evil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 19

80 מלך במשפט יעמיד ארץ

"מלך מכונן את הארץ באמצעות משפט". הדבר מסביר מדוע מקבלים
ייסורים כחלק ממלכותו של ה'.

Proverbs 29:4 משלי כ"ט:ד

מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ וְאִישׁ תְּרוֹמוֹת יִהְיֶה־סֶנֶה:

The king by justice establisheth the land; but he that ex-
acteth gifts overthroweth it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 ואין פחד אלקים לנגד עיניו

"אין פחד אלקים לנגד עיניו". כאן מתואר אדם שאינו מתעורר בעקבות
התבוננותו, ועליו לרחם על נפשו.

Psalms 36:2 תהילים ל"ו:ב

נֶאֱמַר־פֶּשַׁע לְרָשָׁע בְּקֶרֶב לִבִּי אֵין־פֶּחַד אֱלֹהִים לְנֶגֶד עֵינָיו:

That I may cause those that love me to inherit substance,
And that I may fill their treasuries.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 ואיני יודע באיזה

על ערש דווי אמר רבן יוחנן בן זכאי: "יש לפני שני דרכים, אחת לגן עדן ואחת לגיהנום, ואיני יודע באיזו מוליכים אותי". אדמו"ר הזקן קורא זאת כסימן לכך שהוא לא חש את האהבה והיראה שלו עצמו.

Berakhot 28b:9 ברכות כ"ח ב:ט'

... בדברים ולא לשחדו בממון. ולא עוד, אלא שיש לפני שני דרכים, אחת של גן עדן ואחת של גיהנום, ואיני יודע באיזו מוליכים אותי, ולא אבכה?

He replied to them, "If I was being led into the presence of a human king who to-day is here and tomorrow in the grave, who if he were wrathful against me his anger would not be eternal, who if he imprisoned me the imprisonment would not be everlasting, who if he condemned me to death the death would not be for ever, and whom I can appease with words and bribe with money — even then I would weep ; but ... now, when I am being led into the

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

86 לך ה' הממלכה

"לך הוי' המלוכה": הביטוי מתוך ברכתו של דוד, המקביל למלכות.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:יא

לך ה' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כייכל בשמים ובאֶרֶץ לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 פסקה

87 אהרן אותיות נראה

על דברי זוהר "עין בעין אתה נראה", מציין הפירוש כי "נראה" יש אותן אותיות כמו "אהרן". בהערת קה"ת מובא שזהו המקור למשחק המילים הזה.

Mikdash Melekh, RaMaZ Commentary on Zohar מירוש הרמ"ז על ספר זוהר

... ופי' ותצב אחותו מרחוק שנדרש על רחל שהיא מרים ואע"פ שהוא יותר עליון מבחי' יוסף מ"מ רחוק מיקרי לפי שעומד בחוץ. וכלל גדול בדינו שאין אורות אבא מאירות כשל אימא שבסיום יסודה בחזה יוצאות האורות לתוך גוף זעיר ממש. אבל של אבא הם בריחוק. ולפי שהאור היוצא ליעקב הוא בשני בקיעות דיסוד וגוף דזעיר אע"פ שהם האורות מתוך היסוד מ"מ נקרא רחוק. אמנם לשל יוסף קורא קרוב מפני שהוא מתלבש ממש בתוך יסוד דזעיר: מרחוק דא נקודה עילאה וכי' היינו יסוד אבא בחינת עליוניותו. לא העטרה דהיסוד הוא דקיימא

...

Zholkva, 1864 (Public Domain)

Transgression speaketh to the wicked, methinks— There is
no fear of G-d before his eyes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 פסקה

82 קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום

רבי שמעון אומר: "כשאתה מתפלל, אל תעשה את תפילתך קבע, אלא תחנונים ורחמים לפני המקום". אדמו"ר הזקן מפרש את "המקום" כיחודא עילאה שעתידי להתגלות.

Pirkei Avot 2:13 משנה אבות ב:י"ג

רבי שמעון אומר, הוי' זהיר בקריאת שמע ובתפלה. וכשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא, שנאמר (ויאל ב) כי תנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה. ואל תהי רשע בפני עצמך:

Rabbi Shimon said: Be careful with the reading of Shema and the prayer, And when you pray, do not make your prayer something automatic, but a plea for compassion before G-d, for it is said: "for He is gracious and compassionate, slow to anger, abounding in kindness, and renouncing punishment" (Joel 2:13); And be not wicked in your own esteem

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

83 הוא מקומו של עולם

"הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו". הדבר מסביר מדוע "המקום" הוא כינוי ליחודא עילאה.

Bereshit Rabbah 68:9 בראשית רבה ס"ח:ט'

... שהוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו, מן מה דכתיב (שמות לג): הנה מקום אתי, הוי' הקדוש ברוך הוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו. אמר רבי יצחק: כתיב (דברים לג): מעונה אלקי קדם, אין אנו יודעים אם הקב"ה מעונו של עולמו ואם עולמו מעונו, מן מה דכתיב (תהלים צ): ה' מעון אתה, הוי' הקדוש ברוך הוא מעונו של עולמו, ואין עולמו מעונו. אמר רבי אבא בר יודן: לגבור, שהוא רוכב על הסוס וכליו משופעים אילך ואילך, הסוס טפילה לרוכב ואין הרוכב טפילה לסוס, שנאמר (חבקוק ג): כי תרכב ...

He encountered the place and spent the night there because the sun had set; he took from the stones of the place, which he placed beneath his head, and lay down in that place" (Genesis 28:11). "He encountered [vayifga] the place" – Rav Huna said in the name of Rabbi Ami: Why do they change the name of the Holy One blessed be He and call Him the Omnipresent [hamakom]? It is because He is the place [mekomo] of the world, and His world is not His place.

... From what

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

21 פסקה

84 להנחיל אוהבי יש

"להנחיל אוהבי יש". המילה "יש" מתארת את המלכות כמציאות וכגילוי.

Proverbs 8:21 משלי ח:כ"א

להנחיל אהבי יש ואצריהם אִמְלָא:

פסוקה 23

93 וריח אפך כתפוחים

"וריח אפך כתפוחים". אדמו"ר הוקן מביא זאת כדי להראות שריח אינו עצם הדבר.

Song of Songs 7:9 שיר השירים ז:ט'

אמרתי אעלה כתמר אתה בסנסנון ויהי-נא שדיך כאשכולות הגפן וריח אפך כתפוחים:

I said: 'I will climb up into the palm-tree, I will take hold of the branches thereof; and let thy breasts be as clusters of the vine, And the smell of thy countenance like apples

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 וירח את ריח בגדיו ויברכהו

"וירח את ריח בגדיו ויברכהו". ברכתו של יצחק באה מריח בגדיו של יעקב.

Genesis 27:27 בראשית כ"ז:כ"ז

ויגש וישקלו וירח את-ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בגדי כריח שדה אשר ברכו ה'

And he came near, and kissed him. And he smelled the smell of his raiment, and blessed him, and said: See, the smell of my son Is as the smell of a field which the L-RD hath blessed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 ויתן לך האלקים מטל השמים

"ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ". זוהי הברכה שנמשכה מכוח הריח.

Genesis 27:28 בראשית כ"ז:כ"ח

ויתן-לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש:

So G-d give thee of the dew of heaven, And of the fat places of the earth, And plenty of corn and wine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 נהנים מזיו השכינה

בעולם הבא "צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". כאן מדובר בתענוג שבהשגה, שהוא למטה מהרצון העליון.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מרגלית בפומיה דרב: לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, שנאמר: "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. II)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

ילד אומר לרבי יצחק ולרבי יהודה, שידע "מריח בגדיכם" שלא קראו קריאת שמע בומנה. הטקסט מביא זאת בסוגריים משלו כדי להראות

97

88 ובהעלות אהרן את הנרות

"ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים, יקטירנה". אדמו"ר הוקן מדגיש שהפסוק אומר "מעלה" ולא "מדליק".

Exodus 30:8 שמות ל"ח'

ובהעלת אהרן את-הנרות בין הערבים יקטירנה קטרת תמיד לפני ה' לדלתים:

And when Aaron lighteth the lamps at dusk, he shall burn it, a perpetual incense before the L-RD throughout your generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 נר הוי' נשמת אדם

"נר הוי' נשמת אדם". פסוק זה מראה שהנרות שאהרן מעלה הם נשמות ישראל.

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נר ה' נשמת אדם חפש כל-חדרי-כטן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

90 בהעלותך את הנרות

"בהעלותך את הנרות, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות". אלה הן מילות הפתיחה של המאמר בפרשת בהעלותך שאליו מתייחס הטקסט.

Numbers 8:2 במדבר ח':ב'

דבר אלי-אהרן ואמרת אליו בהעלתך את-הנרות אל-מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות:

Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest' the lamps, the seven lamps shall give light in front of the 'candlestick

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 והנה מנורת זהב

"והנה מנורת זהב כולה". אלה הן מילות הפתיחה של המאמר שהטקסט מצטט בעניין ארבעים ושתיים המילים של קריאת שמע.

Zechariah 4:2 זכריה ד':ב'

ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגלה על-ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על-ראשה:

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 ובנוחה יאמר שובה

"ויהי בנסוע הארון ויאמר משה: שובה הוי'". מנוחת הארון היא בחינת שוב — החזרה שממשיכה אלקות למטה.

Numbers 10:36 במדבר י':ל"ו

ובנוחה יאמר שובה Havayah רבבות אלפי ישראל: 6

And when it rested, he said: 'Return, O L-RD, unto the ten 'thousands of the families of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

So G-d give thee of the dew of heaven, And of the fat places
of the earth, And plenty of corn and wine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

102 ריח ניחוח להוי

העולה היא "אשה ריח ניחוח להוי". הקרבן מגיע אל ה' כריח, ואת "ניחוח"
מפרשים כלשון ירידה.

Leviticus 1:9 ויקרא א':ט'

וְקָרְבוּ וּקְרָעוּ יָרֵחַץ בְּמִים וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַ עַל־אֵשׁ
ריח־ניחוח־ל־הָאֵלֶּה Havayah

but its inwards and its legs shall he wash with water; and the
priest shall make the whole smoke on the altar, for a burnt-
offering, an offering made by fire, of a sweet savour unto the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103 והריחו ביראת ה' לא למראה עיניו ישפוט

על הצמח מגזע ישי נאמר: "והריחו ביראת הוי' ולא למראה עיניו ישפוט".
השיפוט לפי הריח הוא הבחינה שתגלה בזמן העתיד לבוא.

Isaiah 11:3 ישעיהו י"א:ג'

וְהִרְיָחוּ בִּירְאַת ה' וְלֹא־לְמַרְאָה עֵינָיו יִשְׁפֹּט וְלֹא־לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יִוְכִיחַ:
And his delight shall be in the fear of the L-RD; And he shall
not judge after the sight of his eyes, Neither decide after the
hearing of his ears

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104 דמורח ודאין

הגמרא אומרת על המשיח שהוא "מורח ודאין", על פי ישעיהו 11:3.
אדמו"ר הזקן רואה בכך גילוי של בחינת הריח.

Sanhedrin 93b:7-8 סנהדרין צ"ג ב:ז-ח'

אמר רבי אלקסנדר: מלמד שהטענינו מצות ויסורין כריחיים. רבא
אמר: דמורח ודאין, דכתיב: "ולא למראה עיניו ישפוט", וישפט בצדק
דלים והוכיח במישור לענוי ארץ". בר כוכבא מלה תרתין שנין ופלגא.
אמר להו לרבנן: אנא משיח. אמרו לקה: במשיח כתיב דמורח ודאין,
נחזי אנן אי מורח ודאין. כיון דחזויה דלא מורח ודאין, קטלוה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

שכגדים נושאים ריח.

Zohar, Balak 4:24-6:33 ספר זוהר, בלק ד':כ"ד-ו':ל"ג

24 פסקה

98 יפה שעה אחת בתשובה

"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא".
אדמו"ר הזקן מסביר זאת בכך ששורש המצוות הוא ברצון, שלמעלה
מההשגה של העולם הבא.

Pirkei Avot 4:17 משנה אבות ד':י"ז

הוא הניח אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה,
מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל
חיי העולם הזה:

He used to say: more precious is one hour in repentance
and good deeds in this world, than all the life of the world to
come; And more precious is one hour of the tranquility of
the world to come, than all the life of this world

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

99 ושכר מצוה מצוה

בן עזאי אומר: "שכר מצווה — מצווה". כאן הכוונה היא שהמצווה עצמה
היא השכר הנעלה ביותר שלה.

Pirkei Avot 4:2 משנה אבות ד':ב'

בן עזאי אומר, הוי רץ למצוה קלה כבחמורה, ובורח מן העברה.
שמצוה גוררת מצוה, ועברה גוררת עברה. ששכר מצוה, מצוה. ושכר
עברה, עברה:

Ben Azzai said: Be quick in performing a minor command-
ment as in the case of a major one, and flee from transgres-
sion; For one commandment leads to another command-
ment, and transgression leads to another transgression; For
the reward for performing a commandment is another com-
mandment and the reward for committing a transgression is
a transgression

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

100 וירח את ריח בגדיו

"וירח את ריח בגדיו". ריח הבגדים הוא מקור הברכה.

Genesis 27:27 בראשית כ"ז:כ"ז

ויגש וישקלו וירח את־ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ריח בני כריח
שדה אשר ברכו ה'

And he came near, and kissed him. And he smelled the smell
of his raiment, and blessed him, and said: See, the smell of
my son Is as the smell of a field which the L-RD hath
blessed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101 מטל השמים

"מטל השמים ומשמני הארץ". אדמו"ר הזקן מפרש אותם כתורה שבכתב
ותורה שבעל פה.

Genesis 27:28 בראשית כ"ז:כ"ח

ויתן־לֶה האֱלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֵב דָּגָן וְתִירֵשׁ:

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Torat Emet 363 (Public Domain); Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); Zholkva, 1864 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/masei/2/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק